

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός υψώνεται ήμα
δείξη πώς δε φοβάται την
αλήθεια—ΥΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
οικούς της κενόνες
ΒΗΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'.

ΡΟΗΝΑ, ΚΕΡΙΚΗ 17 ΤΟΥ ΜΗΝ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 344

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΙΑΣ. Swinburne (συνέχεια).
ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Δραματική παραγωγή (τέλος).
Γ. Δ' ΑΝΟΥΝΤΣΙΟ. 'Η Τζοκόντα (μετάφρ. Ν. Πο-
ριώτη).
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. Οι νέοι.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΧΡΟΝΙΚΟ ΒΑΘΜΙΑΤΙΚΟ—
Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜ).

SWINBURNE

5

Από τα παλιά τα χρόνια θέμ' από τάχαπητό-
τερα του ποιητή, ή ποιητής. Με τρόπους και ρυθ-
μούς λογής οι 'Οράτοι δεξολογούν, ύστερ' από τον
έρωτα κι από την ιδέα μαζί με κείνα, και
συχνά πυκνά, μεγαλοφώνότερ' από κείνα, τους Βιρ-
γίλιους. 'Ο ποιητής-ήρωας. Συχνά πυκνά βωμοδός
του στάνει και το θυμάμα της λατρείας του κείει
κι ή Swinburne. Τό θέλει κι αυτό ή λυρισμός.
'Ένας τρόπος να ύψώνης τό ίδιο σου τό έγω με τον
έπαινο του άδερφου σου. Σάν από τά βουνα και
σάν από τά ποτάμα έμπνέεται κι ή άγγλος μας
από τους έσοτίμους του. Στέκεται μπροστά τους με
κάτι που είναι πιο πολύ από ένθουσιασμός με καη-
μό. Οι φάλτες που φέλνει του είναι λιγάκι σάν τις
έμαρτωλές ήρώισσες του πάθους που τότε λαβών-
νουν, σάν τις Κλεοπάρες και σάν τις 'Αολιδαμάχ.
Οι μεγάλοι έρωτοχτυπημένοι του ρυθμού και του
στίχου. Νά ή Θεόφιλος Γωτιέ. Δέν κουράζεται να
προσφέρει λογής λογής τά λουλούδια της φαντα-
σίας του στον, πρώτ' απ' όλα, ζωγράφο ποιητή της
χαράς από την πλαστική όμορφάδα και του μεθυ-
σιού από τη σάρκα, στον ύπομονετικό τεχνίτη που
σκαλτώνει τά τραγούδια και τά σκαλίζει σά δαχτυ-
λιδόπετρες; στο μυθιστοριογράφο της γυμνάτης
'«Δεσποινίδας Χτεμωπέν» στίχους σά όλα τά είδη,
έπιγράμματα, σοννέτα και διθύραμδους; σά όλες τις
γλώσσες, έλληνικούς, λατινικούς, βρετανικούς, γα-
λατικούς. «Σωστά τον είπανε οι Χάριτες τον άν-
θρωπο τουτο άγαπημένο των θεών, και πιο πολύ
του θεού του Λύκιου». Νά, ή Βιχτόρ (Ούγκώ. Πολύ
διαφορετικός από τό μαθητή του τό Γωτιέ, με κ'
έτσι με ζωγρά ήμάδια που δείχνουνε πως είναι
πατέρας εκείνου, ή άριστοτέχνης που ύλικοποιεί τον
άυλο τό στίχο, ή τραγουδιστής προφήτης που μεθ' ή
δχι με την οδία, με με την όμορφιά τη ρυθμοπλα-

στική, με την έκφραστική δύναμη της προφητείας
του, ήχι τόσο με τό λόγο, όσο με τη λέξη. Σημάδια
άρετά για να κάνουνε τό Swinburne λατρευτή
και όμνητή του άρχιμάστορα. «Τά μάτια και ταύ-
τά των ανθρώπων όλων ζεσταθήκανε και τά μά-
γουλα φλογιστήκανε και τά μάτια ξανάφαν από τά
ύψηλά τραγούδια σου που γαργαλίζουνε την αϊ-
σθηση σάν κρασί, που πέφτουνε πιο γλυκά κι από
τη δροσιά ή από τό χιόνι της νύχτας, που στενά-
ζουνε καθώς δέρνεται μέσα σέ κάποια πλημμυρι-
σμένη σπηλιά ή δυνατή συντριμμένη ψυχή ενός κυ-
μάτου... Είσαι ή άρχηγός μας κι ή άφέντης τό
τραγούδι σου είναι σάν κοφτερό σπαθί με τη λα-
πίδα του μουσκολοισμένη από λουλούδια...» Με τί-
ποτε δε μπορεί να συγκριθί με τό ποίημα του χαι-
ρετισμού και του άποχαιρετισμού προς τό Βωδε-
λαίρ, «Ave atque Vale», καθώς έπιγράφεται.
'Ο τραγουδιστής των «Λουλουδιών του Κακού» είναι
κάτι σάν άδερροπητός του ύμνογράφου του «Laus
Veneris». Μιάν ίδια έρμη τους σέρνει προς τά-
μαρτωλά τά πάθη, τους γονατίζει μπροστά στις κο-
λασμένες όμορφίες. 'Ο γάλλος μουσθρεπτός είναι σάν
ένας Swinburne, με μετρημένους στα λόγια του,
πλαστικός, λατινικός, όσο είναι ή βρετανός μουσο-
χτύπητος ένας Βωδελαίρ άκράτητος, μουσικός, βι-
δλικός. Και γι' αυτό, καθώς έτσι του μοιάζει, βρι-
σκιω θαμαστές στροφές παραστατικώτατες της ψυχής
και της τέχνης του άκριθού του. «Είδες, άδέρφι μου,
τον παλιό καιρό που τραγουδούσες, μυστικά και
πόνους που δέν τά είδανε τά μάτια μας; φλογερές
άγάπες, όμορφα και φαρμακερά μπουμπούκια λου-
λουδιών που τά ξεσκέπαζε ή δική σου μοναχά ή μα-
τιά ή δξύτερη, και που άνθούσανε νύχτα σέ
κλίμα που κανείς δέν άναπνέει; κρυμμένο; θερσιμός
άκόλαστου καιρού, άμορφη έμαρτία, ήδονή άμίλητη;
έκει που παράξενα ζειρα σ' ένα ταρασμένο ύπνο
κάνουνε και κλαίνε τά κλεισμένα τά μάτια των
πληγωμένων ψυχών... Τώρα οι παράξενες ώρες, οι
παράξενες άγάπες, όλα πήραν τέλος, ζειρα και
πύθι, και τραγούδια σκοταδερά και γλυκά. Τάχα
ήδρες θέση, έραστής άπάνου στα μεγαλόκορμα τά
γόνατα ή στα πόδια καμιάς χλωμής γιγάντισσας,
καθώς από δω πέρα τη λαχτάριζε τό έραμά σου,
κάτω από τον ίσκιο του τετράπλου ξανθού κεφα-
λιού, στο βαθύ ταλάκι των κόρφων της των κατα-
πληχτικών, στο δυνατό κατήφορο των κοιμισμένων
δυνατών μελών της, κάτω από τό βάρος τώ μαλ-
λιών της των τεράστιων που κρατάν την εδωδιά
και τον ίσκιο των πευκώνων του άρχαίου κόσμου;...
Γιά σέ κανείς 'Ορέστης, καμιά 'Ηλέκτρα δέν πεν-
θει. Με γέρνοντας προς έμάς τις ύδριές τους, γιο-

μάτες από ύμησες, οι πιο ύψηλοστόχαστες Μούσες,
έκετνες που μεστώνουν όλους τους αιώνας, κλαίνε,
κ' ένας καημός τη συγκίνησε την καρδιά του θεού
μας...» Κ' ύστερ' από χρόνια. Όταν ή ποιητής, χορ-
τασμένος από τους άποθωαικούς του ύμνους προς τό
σαρκικό μεθύσι, θα κάψη τό λιβάνι της λατρείας
του προς κάποιες μεγάλες ιδέες του καιρού από τις
εθγενικώτερες, θα άγναντέψη πέρα, άλλου; πέρα,
έκειθε από τον 'Ωκεανό, τον έμβόλωσο και περισ-
σότεργο, σάν εκείνος, ποιητή του άμερικανισμού, σέ
κάθε τι άνεξάρτητο και άνοπόταχο κ'έξισοικη και
δημοκρατικό και πλατύτατο που μπορεί να κλείση
τέτοια ιδέα, τον κήρυκα της άδερρωσύνης των
δλων, σ' έν' άκράτητο πανθεϊστικό σφριχταγκάλια-
σμα σατανάδων και άγγελων, τον κήρυκα της ζωής
και της ενέργειας, τον άγνό και τον άδιάντροπο,
τον καταργητή του μέτρου και τον άπλωτή του έ-
λεύτερου στίχου 'Ισαμ' έκει που δέν παίρνει άλλο,
τον λαϊκό και τον άλλόκοτο Walt Whitman.
«'Ο ψυχή με δυνατά φτερά και με προφητικά χείλη
ζεστά κι από τά καρδιοχτύπια του τραγουδιστή της...
Παίξε και σ' έμάς τη μουσική σου, και να είναι για
μας σάν ένας λόγος που βγαίνει από την ελόθερμη
καρδιά του κόσμου, και ταξιδεύει μαζί μας με τά
πανιά άπλωμένα στα σκοτάδια άπάνου, και την
ύποτάζει την τρικυμιά ένα τραγούδι και να μας
βάλει φωτιά καθώς θα τήκομε, και ή φλόγα του
να στεγνώση τά δάκρυά μας, και να προστάξη τον
πόλεμο νάλλάξη».

15

'Ανάμεσ' από τους ήρωες του λόγου κι από τις
ήρώισσες του Πάθους που τους ξανάει, στους στί-
χους του ή μεγάλος λυρικός, χρυσή άλυσίδα που
ταιριάζει τους δυό κόσμους, στέκεται ή Σαπφώ μαζί,
Μούσα και Λύσσα, ψυχή 'Απολλωνιακή κι 'Αφρο-
δισιακή, βασίλισσα του στίχου, και σκλάβια του καη-
μού. Οι πρόστυχες κακογλωσσίες των άρχαίων κω-
μικών ποιητών ταιριάζανε τό άθίανατ' ένομα της
λεσδικής ψάλτρας με την ιδέα παθών άνήθικων και
άντιφυσικών τό άγαλμά της άψηφά τους καιρούς,
ασάλευτο, με έδω κ' έκει άκάθαρτο από περισσή
λάσπη. 'Ομως όσο έν' άξιος να λασποθί, ή Σω-
κράτης, για τις έγνοιες του και για τις άγάπες του
προς τους μαθητές του, άλλα τόσο κ' ή Σαπφώ για
τους καημούς που της ζυπνοσαν οι μαθητές της.
'Ο,τι κι αν είναι, ή θεία ξαδιαντροπιά των έρώτων
της «δεκάτης Μούσας» την κυριέψε τη νέα μεθύ-
στρα φαντασία του ποιητή, κ' έπαθε σάν από σαπ-
φικό άλκοολισμό. Κ' έτσι γράφτηκε ή 'Αναχορία,

(*) 'Η άρχή του στον αριθμό 342.

μέ τόνονα μιάς από τις πιο περίφημες φιλενάδες της Σαπφώς, παράφραση, έπειτ' από την κλασική του λατίνου Κάτουλλου, του άθανάτου κομματιού *Eius erωμένην*, με παράφραση έλλως διόλου ελεύτερη-κι άνυπότακτη και μεταμορφωτική του πρωτότυπου σε βαθμό άγνωριστο. «Έκει που έπες' έξω ο Κάτουλλος—λέει ο Swinburne—έγω δέν μποροῦσα νά έλπίζω πως θά πιτύχω. Κοίταξα λοιπόν νά τή ξαναχῶσω τή κομμάτι, διαλυμένο, ξετυλιμένο, και νά ξαναφέρω τή του τραγουδιού που τή κορμί του δέν μποροῦσε νά ξαναφερθῆ». Έννοείται πως ο ποιητής της «Αναχορίας», και στην κριτική του λυρικός, χαρακτηρίζει τή κομμάτι της Σαπφώς που μᾶς μένουν και τή λέει πως είναι «τὸ ανώτατο θῦρο και ἡ έντέλεια, ὅσο δέν παίρνει άλλο, τῆς ποιητικῆς τέχνης». Ἡ «Αναχορία», ἔργο περισσοῦ-στιχο, που θαμπώνει από τή συγκρατητή λάμψη τῶν εικόνων, σπαρταριστῶν ἔλλων από τή λαύρα τῆν ἔρωτικῆ, ποιήμα που ἀρχίζει και πορεύεται με τήν ἀγορασιᾶ ένδς ξεσκέπαστου λεσβιακοῦ ἠδονισμοῦ για νά σταθῆ σ' ἕνα πανθειστικῆς μεγαλοπρέπειας ἔραμα για τήν ἀθανασία τῆς ποιήτριας. Και νά, μιά ἰδέα χλωμή από τὸ τέλος τῆς ᾠδῆς: «Τῶν κλάδων τὸ λουλούδι, καὶ σὲ κάθε ψηλόκορφο λῶ-φου ὁ καθαρὸς ἀέρας καὶ ὁ ἀνεμος, καὶ στίς ἀντι-λαλοῦσες λαγκαδιές σὶ δυνατὲς φωνές τῶν ἔρμητι-κῶν ἀηδονίων, τὰ φλογερὰ μπουμπούκια μέσα στην ξαφνικῆ τῆν ἀνοιξή σὺν τῆ φωτιά, σὶ ἀχνές ξεπλυ-μένες ἀμμουδιές και σὶ χαμένοι πῆθοι τῶν κυμάτων, τὰ πανάκια που ξηνοῖγονται σὺν ἀσπρολούουδα πλουμίζοντας τῆ θάλασσα, και τὰ λόγια που γεννᾶν ὀλόγοργα τὰ ἔαυρα, και τὰ μακρόσυρτα κελαϊδή-ματα τῶν πουλιῶν που τραγουδᾶν ἔρμητικά ἴσαμε που ὀλέκλῆρος ἔ κόσμος νά τραγουδήσῃ μαζί τους, ἔγω, ἡ Σαπφῶ, θά γίνω ἕνα με ἔλα τούτα, τὰ ὠ-ραία και τὰ ἔξοχα, για πάντα... Καί, θά λένε, ἡ κοιλιά τῆς γῆς ἔφερε τὸ κάκου καινούριες γένες, μᾶ δέν ξανάφερε τὰ πιο καλά ἀπ' ἔλους, ἔφερε μέ-ρες καὶ ἀνθρώπους, ἔφερε καρπούς και πόλεμους και κρασί, καιρούς και τραγουδιᾶ, μᾶ δέν ξανάφερε ποτέ τραγουδι σὺν τὸ δικό μου... Ἀλλοίμονο! μήτε τὸ φεγγάρι, μήτε τὸ χιόνι, μήτε ἡ ἄροσιᾶ, μηδὲ τίποτε καὶ ἀπ' ὅσα είναι κῶρα δέν μπορεῖ νά με γιατρέψῃ, μήτε νά με ἡσυχάσῃ, μήτε νά με ξελαφρώσῃ, μήτε νά με ξανασάνῃ, ἴσαμε που νά με πᾶρῃ ὁ ὑπέρτα-τος ὁ ὕπνος, ὡς που νά λείψῃ ὁ καιρὸς με ἔλους του τὸς κύκλους, ὡς που νά καταργῆσῃ ἡ Μοῖρα

τὸ σκλαβωμὸ που μᾶς δένει με τὸς θεούς, και νά βάλῃ, για νά, με ξεδιψᾶσῃ και για νά με χορτάσῃ τέλος πάντων, τὸ λωτὸ και τῆ λήθη στὰ χεῖλη μου σὶ ἄροσιές, και νά σκορπίσῃ γύρο μου καὶ ἀπάνου μου και κάτω από μένα τῆ βαθειᾶ τῆ νύχτα και τῆ θάλασσα τῆν ἀνίκητη.»

Ἡ Φαίδρα. Ἡ αὐτοκρατορίσσα Φαουστίνα. Ἡ γυναίκα του Οὐρία. Ἡ Σεμίραμη. Ἡ Κλεοπάτρα. Ὁ Ἐρμαφρόδιτος. Ἡ Φραγολέττα. Ἡ Ἡρωδιάδα. Ἡ Θῶμωρη. Ἡ Μύρρα. Ἡ Μεσσαλίνα. Ἡ Πασι-φάνη. Ἡ Πασιθέα. Ἡ Ἐσπερία. Ἐπειτα ἡ «Δέ-σποινα του Πόνου», ἡ ἀποθέωση του ἑκόλαστου. Ἐπειτα ἡ Περσεφόνη, ἡ Δήμητρα, ἡ Ἀφροδίτη, σὶ θεοὶ σὶ ἔθνη, βαλμένοι ἀγνάντια σὶς σεμνές Πα-ναγιές, και στοὺς Χριστοὺς τὸς μαρτυρικούς, σὺν ἀλαλάσματα χαρᾶς και κῆνα πορφυρόχρωμα, που και ἡ ἄροσιᾶ λάμπει σὶ φλόγα ἀπάνου τους, ἀγνάν-τια σὶ κορμιά σωμένα ἀπὸ τὸν ἀσκητισμὸ με μάτια βλέποντας ἀπλανά που μαῦροι κύκλοι τὰ χαράζουν και με στόματα που μόλις ταναταράζουνε πνιμένα ταναφυλλητά. Οἱ περίφημες ἠρώσιες τῶν ἀμαρτω-λῶν καιμῶν, ἔμαραντα λουλούδια του κακοῦ, πότε τίς ἀγναντεύεις νά περνᾶνε και νά χάνονται μέσα στὰ τραγουδιᾶ του Swinburne, σὺν ἀστραπές ὀ-νειρών μέσα σὶ ἀφώτιστες νύχτες, πότε τίς βλέπεις νά γιομίζου πέρα ὡς πέρα τὰ τραγουδιᾶ ἔκεινα, σὶ λιτανείες ἀπέραντες ἔρωτων γοητευτικῶν, σὺν πλημ-μυρισμένοι ποταμοὶ που τραδᾶν ἔξω ἀπὸ τῆν κοίτη τους φοβερίζοντας ἔλα νά τὰ συνεπάρουν. Τὸ ἀρι-στούργημα του εἶδους, τὸ «Ianus Veneris», τὸ «Ἐγκώμιο τῆς Ἀφροδίτης». Είναι ἡ πολυάκουστη μεσοκιωνικῆ παράδοση του καθαλιέρου Ταγγούζερ, του στρατιώτη του Χριστοῦ που ἔρωτεύτηκ' ἔξαφνα τῆν Κύπριδα, και γύρισε σὶ βουνοῦ τῆς νά σῶσῃ κολασμένος κάτω ἀπὸ τῆν ἀγάπη τῆς. Είναι τὸ θέμα που τῆκαμε τραγουδι ἡ «Αἶνε, και μουσικῆ δρᾶμα ἡ Βάγνερ, χαρακτηριστικὸ και πολυσύμμαντο σύμβολο, βαλμένο πάντα για νά πειράξῃ και για νά γοητεύῃ, και για νά δοκιμάξῃ ἀπάνου του ὁ φιλόσοφος τῆ σκέψη του καὶ ὁ ποιητής τῆν τέχνη του. «Και νά, ἡ ἀγάπη μου, ἡ καρδιά τῆς ἴδιας μου ψυχῆς, ἀκριβότερη ἀπὸ τῆν ἴδια μου τῆν ψυχῆ, ὠραιότερη ἀπὸ τὸ θεὸ, ἔλα μου τῆν ὕπαρξῃ κρα-τώντας τῆ στὰ χεῖρα τῆς. Ὅμορφῃ ἀκόμα, μᾶ ἔ-μορφῃ για κανέναν ἄλλονε παρὰ για μένα, καθώς

ἔταν ἀνάβρυνε γυμνῆ ἀπὸ τῆ θάλασσα, σὶ φωτιά τὸν ἀφρὸ καθώς περνοῦσε ἀλλάζοντας, ἔκεινη, τὸ λουλούδι τῆς φωτιᾶς, μέσ' ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς. Καί, με πῆρ' ἔκεινη ἀπάνου τῆς, και τὸ στόμα τῆς κόλλησε σὶ δικό μου, καθώς κολλᾶ ἡ ψυχῆ σὶ κορμί, και, γελαστή, τῆκαμε τὰ χεῖλη τῆς ἀκέλα-στα τὰ μαλλιά τῆς σκορπίζανε τίς εὐωδιές του ἡ-λιοκαμένου μεσημεριοῦ. ἴσαμε που νά βροντήξῃ ὁ κεραυνὸς τῶν σαλπύγγων του θεοῦ, ἡ ψυχῆ μπορεῖ νά χωριστῆ ἀπὸ τὸ κορμί, ὅμως ὄχι ἔμεις, ἡ ἕνα: ἀπὸ τὸν ἄλλο. Σὶ κρατῶ με τὸ χεῖρ μου, ἀφίνω τὰ μάτια μου νά πᾶρουν τῆ θέλησή τους ἀπὸ σένα.» Ποιητικῆ καμωμένη με ἀρχῆ κάπως πολὺ διαφορε-τικῆ ἀπὸ τῆν ἀρχῆ που δασκαλεῖ ὁ Γκαίτε. Πᾶρε σὶ χούφτα σου νερὸ και πύνκωσέ το, και πλάσε το. Ἐκεῖνος που μαστόρεψε τὰ «Ποιήματα και τίς Μπαλλάτες» και τὰ «Ὁρθρινᾶ τραγουδιᾶ», ἀντίθετ' ἀναλύει, και συντρίβει. Μᾶ ἡ ἀνάλυσῃ του σὶ νά γίνεται με τῆ βοήθεια μιάς μουσικῆς δυνάμης, που ξεσπᾶ σὶ μίαν ἀπέραντη μελωδιᾶ και ἀπὸ τὰ συν-τρίμματα τῶν πολυτίμων θηκῶν ξεχύνονται και γιο-μίζου τῆν ἀτμοσφαιρα μύρα και μουσοβολήματα σὺν ἀπὸ ροδόσταμα καὶ ἀπὸ ἄλλες ἀκριβές και σπά-νιες, ἀφρόνιστα και σπάταλα ἔτοιμασμένες ὀσιές, που σὶ τραβᾶνε σὶ ξεφαντώματα πρωτοδοκίμιστα, σὶ δὲ σου φέρνουν πονοκέφαλο.

(Τεῖνῶνε σὶ ἄλλο φύλλο).

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΟΙ ΝΕΟΙ

Μοῦτυχε κάποτε νά κάθουμαι σ' ἕναν καφενὲ ἀνάμεσα σὶ δυὸ παρέες που τίς χωρίζου ἕνα δυὸ τριπέλια και, ὅτε λίγα ὅτε πολλά, πάνου ἀπὸ κα-μιά εἰκοσαριά χρόνια τῆ μιά παρέα ἀπὸ τῆν ἄλλη. Ἡ μιά παρέα εἶταν ἀπὸ νέους που δέν εἶχαν ἰκομὶ πι-τήσει τὰ τριπέλια. και ἡ ἄλλη ἀπὸ γέροντες, που εἶχανε εἰσοβῆ τὰ πνεῦμα. Ἀπόμους σὶ δυὸ πηγές σὶ χρό-νια, ἀπόμους και σὶ φανέρωμα τῆς εσωτερικῆς τους ζωῆς. Ἡ πρώτη παρέα σοβαρῆ, ἐμβροθῆς, λογόλογῃ, χορτασμένη τίχῃ και ἀηδισμένη ἀπὸ κάθε κοσμικῆ ἀπόλαυση. Χασμουριότανε συχνᾶ ἡ πρώτη παρέα και μ' ἕνα σιεῖτόπιτο «Ὀχ ἀδερφέ!» ἔκλεινε κάθε κου-βέντα τῆς.

Διάβουσε τὸ δεινὸ βιβλίο; Σὺν καιὸ φαί-νεται!...

ΓΑΒΡΙΗΛ Δ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ

Η ΤΖΟΚΟΝΤΑ

ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Cosa bella mortal passa, e non d' arte. (Τῆμορφο πλάσμα τὸ θνητό, καὶ ὄχι τῆς τέ-χνης, σβήνει).

Leonardo da Vinci

ΠΡΟΣΩΠΑ :

- Λούκιος Σεττάλας.
- Δορέντζος Γάδδης.
- Κοσμᾶς Δάλλος.
- Συλβία Σεττάλα.
- Φραντζέσκα Δόνη.
- Τζοκόντα Διάντη.
- *Ἡ μικρῆ Μπεάτα.
- *Ἡ Σειρηνοῦλα.

Στῆ Φλωρεντία και σὶ τὸ περιγιάλι τῆς Πίζας, σὶ χρόνια τὰ δικὰ μας.

ΜΕΡΟΣ Α'.

(Ἐνα μεγάλο δωμάτιο τετράγωνο και γολήνιο, ἔπου τὸ σγῆρομα ἔλλων τῶν πραγμάτων φανερώνε τὸν πόθο μᾶς ἁρμονίας μοναδικῆς, σημεδεῖται τὰ ἀπόκρυφα μᾶς βουθειᾶς ἀναλογίως μεταξὺ τῶν ὄρα τῶν γραμμῶν και του εἶδους τῆς κατοικήτριας ψυχῆς που τὰ διάλεξε και τᾶγοπᾶ. Ἡ ὀλόγοργα φαίνονται βαλμένα σὶ τάξη ἀπὸ τὰ χεῖρα μᾶς στοχαστικῆς Χάρης. Ἡ εἰκόνα τῆς γυνειᾶς και σιλλογοισμένης ζωῆς γεννιέται ἀπὸ τῆ θεᾶ του τόπου.)

Ἀνὸ μεγάλα παράθυρα εἶναι ἀνοιγμένα πρὸς τὸν ἀποκάτω κῆπο ἀπὸ του ἑνὸς τὸ ἀνοιγμὸ διακρίνον-ται σιτοδρανοῦ τὸν ἀνέφελο κάμπο ἡ ραχοῦλα του Σάν Μινατόν, καὶ ἡ φωτεινῆ του ἐκκλησία, και τὸ Μονατήρι, καὶ ὁ ναὸς του Κρόνακα, «ἡ Μπέλλα Βιλλανέλλα», τὸ ἀγνότερο σκεῦος τῆς φραγκοκάντικῆς ταπεινοσύνης.

Μιά πόρτα πηγαινει πρὸς τὰ εσωτερικὰ δωμά-τια· μιά ἄλλη ὀδηγεῖ πρὸς τῆν ἔξοδο. Εἶναι ἀπομε σῆμερο. Καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ παράθυρα μπαῖνου τὸ φῶς, ἡ πνοή καὶ ἡ μελωδιᾶ του Ἀπρίλη.)

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Φανερώνονται σὶ τὸ κατόφλι τῆς πρώτης θύρας

ἡ ΣΥΑΒΙΑ ΣΕΤΤΑΛΑ και ὁ ΔΟΡΕΝΤΖΟΣ ΓΑΔΔΗΣ, ὁ γέροντος και προχωροῦν, ἔκεινη σὶ πνευ-ρὸ του γέροντος, μπαῖνοντας διὰ τῆν ἀνοιξιάτικῃ θροσιᾶ.)

ΣΥΑΒΙΑ. Ἄχ, ἄς εἶν' εὐλογημένη ἡ ζωῆ! Γιατί κρατοῦσα πάντα μίαν ἔλπίδα ἀναμμένη, μπορῶ καὶ εὐλογῶ σῆμερα τῆ ζωῆ.

ΔΟΡΕΝΤΖΟΣ Τῆ νέα ζωῆ, ἀγαπητῆ Συλ-βία, καὶ ἡ σου κόρη ἀφοῦ, τόσο καλῆ και τόσο θαρρετῆ! Ἡ φουρτοῦνα πέρασε. Νά, που ξεκαγυ-ρίζε ὁ Δούκιος σὶ σᾶς, γεμάτος εὐγνωμοσύνη και στεργῆ, ὅστερ' ἀπὸ τότο κακό. Ἐκρεῖς πως ξανα-γεννιέται. Τώρα δὲ εἶτανε τὰ μάτια του σὺν του μωροῦ παιδιοῦ.

ΣΥΑΒΙΑ Ἐξανδρίσκει ὄλη του τῆν καλωσύνη, ἔμα εἶστε σεις κοντὰ του. Ἄμα σᾶς λέει «Δι-σκαλε», ἡ φωνῆ του γίνεται τόσο τρυφερῆ, ὅστε ἡ μεγάλη πικρικῆ καρδιά σας βέβκια θά λαχταρᾶ.

ΔΟΡΕΝΤΖΟΣ Εἶχε πρωτῆτερα τὰ ἴδια τὰ μάτια που τὸν εἶδα σὺν ἤρθε σὶ μένα τῆν πρώτη φορὰ και του ἔβαλα τὸν πηλὸ μέσα σὶ χεῖρα. Εἶ-τανε τὰ μάτια του τρομαγμένα και γλυκά· ἀπὸ τότε ὅμως τὸ ἀντιδᾶχτυλό του εἶτανε δυναμωμένο και ἀποκαλυπτικό. Ἐχω φυλάξει τὸ πρῶτο πρᾶ-

— "Ωχ, αδερφέ!
 — Κοίταξε αυτή τη γυναίκα!.. Τά μάτια της σου μιλούνε... Τό στόμα της...
 — "Ωχ, αδερφέ!
 — Τό σοσιαλιστικό ζήτημα...
 — "Ωχ, αδερφέ!

"Η άλλη παρέα, τὰ γεροντάκια, σκορπούσε ζωή δλόγυρά της. Τίποτε δὲν ἄφινε ἀσχολιάστο. Καὶ μιλούσανε δυνατά, καὶ γελοῦσανε δυνατώτερα καὶ κλείνανε ποητῶρὰ ὁ ἕνας τὰλλουνοῦ τὸ μάτι, ὅταν ἔμπαινε καμιά νόστιμη γυναικούλα στὸν καφενέ, καὶ φανέρονε κάθε κίνημά τους καὶ κάθε κουβεντούλια τους, ἀκόμα καὶ τὸ χασμουρητό τους, μὴν ἀληθινὴ λατρεία στὴν ὁμορφιά τῆς ζωῆς, καὶ μὴ δυνατὴ λατρία στὴν ἀπόλαψή της.

Ἄν ξέρω γιατί ἡ πρώτη παρέα μοῦ θύμιζε τὸ Βέρθερο καὶ ἡ δεύτερη τὸ Φάουστ. Ἴσως γιατί οἱ πρώτοι μοῦ φανόντουσαν πὼς τραβῆγανε δλόδια στὸ θάνατο καὶ οἱ δεύτεροι πὼς ἀγωνίζοντουσαν νὰ κρατηθοῦνε μὲ τὰ νύχια καὶ μὲ τὰ δόντια στὴ ζωή.

Καὶ τίς ἔβλεπε τίς δὺο αὐτὲς παρέες συχνὰ στὸν καφενέ, στὴν ἴδια θέσῃ πάντα καὶ μὲ τὴν ἴδια πόζα, καὶ πολλὲς φορὲς ρώτησ' τὴν ψυχὴ μου:

— Ποιοὶ νάναί οἱ νέοι; Οἱ ἀπὸ δῶ, γιὰ οἱ ἀπὸ καὶ;

"Οχι βέβαια οἱ πρώτοι. Αὐτοὶ μπορεῖ νὰ φαινοῦνται νέοι, μὰ νέοι δὲν εἶναι.

"Ἡ ψυχὴ τους γέρασε πρόωρα. Ἡ ἀγάπη ἔδεν τοὺς χῆιδεψε μὲ τ' ἀπαλά της τὰ φτερά καὶ ἡ ζωὴ δὲν τοὺς φανέρωσε τὰ μαγικά της τὰ φίλτρα. Τὸ κορμί του, μυρίζει χωματίλα καὶ ἡ ψυχὴ τους καμπούριασε ἀπὸ τὰβάσταχο βάρος τῆς ψεύτικης σοβαρότητας.

Οἱ ἄλλοι...ὦ, οἱ ἄλλοι! Νά, οἱ ἀληθινοὶ νέοι, νά, οἱ ἄνθρωποι ποὺ δὲ θὰ γνωρίσουν ποτὲ νὰ γερατιά, νά, οἱ μεγάλοι κατακτητὲς τῆς ζωῆς ποὺ κλειοῦν τὰ αἰώνια νιάτα στὴν ψυχὴ τους καὶ ποῦναι ἀποφασισμένοι νὰ ὑποδεχτοῦνε μεθαύριο γελώντας τὸ χάρο καὶ νὰν τοῦ βαρέσουν καὶ μυτιές.

"Ἄ μοῦ παρουσιάσουν ἕνα γεροντόπαιδο κ' ἕνα γέρο ξαναμωραμένο καὶ μὲ ὑποχρεώσουνε νὰ διαλέξω τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς δὺο τοὺς γιὰ φίλο, ἢ προτίμησή μου, δὲ ντρέπομαι νὰ τὸ πῶ, θὰ πῶσι στὸ δεύτερο. Ἐπιτέλους μὲ τὸν ξαναμωραμένο γέρο μπορεῖς καὶ νὰ γελάσεις, ἐνῶ μὲ τὸ γεροντόπαιδο σίγουρα θὰ τινάξεις τὰ μυαλά σου στὸ ἄερα.

πλασμα του. Ἐλεγχ νὰ σὰς τὸ κάνω δῶρὸ τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου. Ὁ σὰς νὰ δῶσω γιὰ καλοτύχη σὰ τῆς νέας εὐτυχίας.

ΣΥΓΓΡΑΦΙΑ. Εὐχαριστῶ, δάσκαλε.

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Εἶν' ἕνα κεφάλι γυναικίως δαφνοστεφανωμένο. Τὸ θυμοῦμαι εἶχαμ' ἐκεῖ μιά μικρούλα γιὰ μὸδέλλο, ἀσήμαντη. Δουλεύοντα, ἀργὰ καὶ ποῦ ἐγύριζε νὰ τὴν κυττάξῃ. Πότε φκινότανε συλλογισμένος, καὶ πότε ἀνήσυχος. Τοῦ βγήκε ἀπὸ τὰ χέρια ἕνα εἶδος ὁμορφῆς προσωπίδας, ὅπου ξεχώριζε κάτι σὰν ἡρωϊκὸ μισεῖδι. Ἐμεῖνε γιὰ λίγο στεναχωρημένος καὶ ἀποκαρδιωμένος, καὶ σὰ ντροπισμένος, μπροστὰ στὸ ἔργο του, μὴ τολμῶντας νὰ γυρίσῃ νὰ μὲ δῇ. Ἄξαφκα ὅμως, πρὶν τὸ παρτήσῃ, μὲ λίγ' ἀγγίγματα σημάδῃσε γύρω στὸ κεφάλι ἕνα στεφάνι δάφνης. Πόσο μοῦ ἄρεσε! Ἦθελε νὰ στεφανώτῃ στὸν πηλὸ τὸ ἀνέκροατο δειρὸ του. Τὸ τέλος τοῦ κόπου του εἶταν ἕργο περσφάνειας κ' ἐμπιστοσύνης στὴ δυνάμη του. Τὸν ἀγκράσ' ἀπὸ κίνησ' τὴ στιγμὴ γιὰ κείνο τὸ στεφάνι. Ὁ σὰς τὸ δῶσω τὸ πρόπλασμα. Ἴσως, κυττάζοντάς το μὲ προσοχή, θὰ μπορέσετε ν' ἀνακλύσετε σ' αὐτό, τὸ φλογερὸ τῆς Σαπφῶς πρόσωπο, ἐκείνη ἢ ἰδανικὴ μορφή ποὺ κίνα χρόνο ἀργότερον κατώρῃσε νὰ τῆ

Πάνε χρόνια καὶ χρόνια τώρα. Θυμᾶμαι κάποιον φίλο μου, φοιτητὴ τότε τῆς γυατρικῆς, ποὺ δουλεύοντας μιά μέρα στὸ Ἄνατομειο, ἴδρωνε καὶ ξίδρωνε νὰ βγάλει μὲ λαβίδες καὶ μὲ ἀνατομικὰ μαχαίρια, τὸ δέρμα ἀπὸ τὸ πρόσωπο ἑνὸς νεκροῦ.

— Τί κάνεις αὐτοῦ, μωρὲ; τοῦ λέγαμε οἱ ἄλλοι γελώντας.

— Κοιτάζω νὰν τοῦ βγάλω ἀτόφια τὴ μουτσούνα! μᾶς ἀπάντησε σοβαρὰ.

"Ὁ, καὶ νᾶτανε δυνατό τοῦτο! "Ὁ, καὶ νᾶτανε δυνατό νὰ βγάλει κανεὶς εὐκολὰ εὐκολὰ τὴ μουτσούνα, ὄχι μόνο ἀπὸ τὰ πτώματα, μὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ζωντανούς ἀθρώπους!

Ἄδ' θὰ δίσταζα καθόλου. Θὰ σηκωνόμουν ἀπὸ τὴ θέσῃ μου, θὰ πήγαινα στὴν ἀπὸ δῶ παρέα, στοὺς φορονοεὺς δηλ., θὰ τοὺς ξεκοῦμωνα τὸ μούτρο καὶ θὰ πήγαινα νὰν τὸ φορέσω στὴν ἀπὸ κεί παρέα, σὲ εὐθυμία γεροντάκια—γιατὶ μούτρο νέων τοὺς ταίριαζε. Καὶ ὕστερα θάπαρνα ναφθαλινη μπόλικη καὶ θὰ πήγαινα νὰ ράντιζα τὰ γεροντόπαιδα, γιατί εἶναι κρῖμα ἐπιτέλους τέτλια νιάτα νὰν τὰ χαιρέται ὁ σκόρος.

(Ἀπὸ τὸ «Μέλλον»)

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ*)

Ὁ κ. Παντελῆς Χόρν εἶναι δίχως ἄλλο ἡ δυνατώτερη καὶ γνησιώτερη δραματικὴ ἐφευα, ποὺ φανερώνεται στὸν τόπο μας. Τὸ πρώτο ἔργο του γραμμένο κάτω ἀπὸ τὴν πνιχτικὴ ἐπίδραση τῆς μακαρίτισσας «Βουλαγμένης Καμπάνας» τοῦ Ἄουπτιμαν, φουτομένο ἀπ' τὸ συμβολισμὸ καὶ τὸ μυστήριο, ὥστόσο εἰδειχνε σὲ κάπια μέρη τὸ δραματικὸ συγγραφέα. Τὸ πραγματιστικὸ ἔδαφος τοῦ νέου δράματός του «Οἱ Πετροχάρηδες» τοῦ δίνει τώρα τὴν περίστασῃ νὰ ξετυλίξῃ πλήρῃ τὴ δραματικὴ του δυνάμη. Ἄν κ' ἴσως μπορεῖ νὰ φανταστῇ κανένας καὶ στὸ ρωμέτικο θέατρο μιά δραματικὴ κίνησῃ πὸ ἐσωτερικὴ καὶ μὲ λιγότερα ἐξωτερικὰ ξανάματα καὶ ξεσπάσματα, ὥστόσο ρίχνοντας μιά ματιὰ στὴν δλη μας δραματικὴ παραγωγὴ, δὲ μπορεῖ πάλι παρὰ νὰ μένει ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὸ νέο ἔργο τοῦ κ. Χόρν. «Οἱ Πετροχάρηδες» εἶναι ἕνα δράμα κὶ ὁ

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ περκαμένο φύλλο.

ποιητῆς του γεννημένος δραματικῶς. Ἡ τέχνη του γνωρίζε τὴ δραματικὴ ἐνότητα κ' οἰκονομία, τὴν ἀξία τοῦ γοργοῦ καὶ ζωηροῦ ξετυλίματος τὸν περιστατικῶν, τῆς φυσικότητος καὶ ζωντανότητος τοῦ διαλόγου, ἢ δράσῃ φτάνει πολλὲς στιγμὲς σὲ δύναμη καὶ κάθε νέο περιστατικὸ, ποὺ πλέκεται σ' αὐτὴ, ἔρχεται νὰ τὴ ζωηρέφει καὶ νὰ μὰς ἀξήνει τὸ δραματικὸ ἐνδιαφέρο. Χαρίσματα σπάνια καὶ δὲ θαρρῶ νὰ λέω πολὺ, ἂν πῶ πρωτόφαντα στὴ δραματικὴ μας τέχνη. Κρῖμα πὼς ὁ ποιητῆς ποὺ τάχει δὲ μπορεῖ καὶ σ' αὐτὸ τὸ δράμα του νὰ λυτρωθεῖ τέλεια ἀπὸ τὰ μυστικοπαθῆ τραδιήγματα του, καθὼς κὶ ἀπὸ μιά σχηματικὴ ἀντίληψῃ τῆς ζωῆς καὶ νὰ κοιτάξῃ βαθύτερα τὸν ἄνθρωπο κάτω ἀπ' τὴν ἰδέα, ποὺ κίνησε τὴν ἐμπνευσή του, κ' ἔτσι νάφισῃ τὴ δραματικὴ ἐφευα του νὰ κάμει πὸς ἀδίκιστα τὸ τεχνικὸ τῆς θάμα.

«Οἱ Πετροχάρηδες» θέλουν νάναί ἡ τραγωδία τῆς γενιάς ποὺ ξεπέφτει καὶ χάνεται κάτω ἀπὸ νέες συνθήκες τῆς ζωῆς, ἀλιότικες ἀπὸ κείνες ποὺ τὴν ἀνέδασαν μιά φορὰ στὸ ὕψος τῆς. Ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου Πετροχάρης, ἕνας ἀγωνιστῆς τοῦ 21, ἀφοῦ ὁ ταλαρᾶς Ἀλεξονίδης τοῦ ρούφηξε τὴν περιουσία του, ζεῖ μὲ τὰ προγονικὰ θυμῆματα καὶ μὲ τὸ γόητρο τῆς πολεμικῆς ἀρχοντιᾶς του. Τὸν καημὸ καὶ τὸ θυμὸ γιὰ τὸ ξέπεσμα τῆς γενιάς ἔρχεται νὰ τὸν περσέφει ἢ εἶδησῃ πὼς ἡ κόρη τοῦ ἀδερφοῦ του βρέθηκε ντροπισμένη ξαφνικά. Σύνωρα μαθαίνει πὼς ἐκλεψαν τὸν ταλαρᾶ Ἀλεξονίδη, μὰ δὲν προφταίνει νὰ χαρεῖ γι' αὐτό, γιατί σὲ λίγο φανερώνεται γιὰ κλέφτης ὁ ἴδιος ὁ δικός του γιός, ὁ Μάνθος. Κλέφτης ὁ γιός τοῦ Πετροχάρη! Ἡ ἀρχοντικὴ του δργῆ ἀνάθει καὶ θέλει νὰ τὸν παραδόσει στὴν ἐξουσία, ποὺ τὸν κυνηγάει. Μὰ ἡ γυναίκα του τοῦ θυμίζει πὼς ντροπιάζει περισσότερο τὸ σόι του μὲ τὸ νὰ γένει πατέρας ἑνὸς φυλακισμένου καὶ ὁ Πετροχάρης ἀποφασίζει καὶ τὸν κρύθει στὸ κατώγι, ὅπου φυλάγονται τὰ θυμητικὰ τῶν προγόνων. Κὶ αὐτὸ τὸ κάνει ὄχι γιὰ νὰ τὸν φεδατίσει, μὰ γιὰ νὰ ξεπλύνει μόνος μὲ τὸ αἷμα τοῦ φταίχτη τὴ ντροπὴ τῆς γενιάς, καθὼς ἐπιδάνεται σ' ἕναν Πετροχάρη. Τὸ δέφτερο μισὸ μέρος τοῦ δράματος ξετυλιγεται στὸν ἀγῶνα μεταξὺ πατέρα καὶ μάνας, ποὺ θέλει νὰ γλυτώσει τὸ γιὸ τῆς, καὶ μεταξὺ πατέρα καὶ γιοῦ, ὅσο ποὺ ἔρχεται κ' ἡ ἄλλη ἀποκάλυψῃ πὼς ὁ ἴδιος ὁ στερνὸς εἶναι κὶ ὁ ἀτιμαστῆς τῆς ξαδέφνης του

κητο δῶρο, ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου: «Νά, τώρα θὰ πιάσω στὰ χέρια μου ἐκεῖνο τὸ δῶρο, ἐκεῖνο τὸ κομμάτι τοῦ πηλοῦ ὅπου αὐτὸς ἔριξε τὸν πρώτο σπόρο τοῦ οὐνεῖρου του σὰ σὲ χωρὶφι καπερὸν θὰ τὸ πιάσω μὲ τὰ χέρια μου, θὰ πάω σιμά του γελαστῆ, νὰ τοῦ φέρω ἀνέγγιχτο τὸ καλῆτερο μέρος τῆς ψυχῆς του καὶ τῆς ζωῆς του· καὶ δὲ θὰ μιλήσω, κὶ αὐτὸς σὲ μένα θὰ γνωρίσῃ τὸν ἄνθρωπο ποὺ τοῦ φύλαξε ὅλα τὰγαθά του, καὶ θὰ εἶμαστε νέοι ἀκόμα, θὰ εἶμαστε νέοι ἀκόμα!» Ἐτσι ἔλεγε ὁ νοῦς μου κ' ἡ ἰδέα μὲ τὴν πράξῃ πῆγαιναν νὰ γείνουν ἕνα, μὲ μίαν ἀπίστευτη εὐκολία. Τὰ λόγια σὰς μεταμορφῶνανε τὸν κόσμο... Κ' ἔπειτα, νά, ἕνα φύσημα περσῆ, μιά πνοή, ὁ πὸς ἀλαφρὸς ἀνασπῆμὸς, ἕνα τίποτα, κὶ ἀνακατεῖται κάθε πρῆμα, καὶ καταστρέφει κάθε ἄρχμα κ' ἡ ἀγωνία ξεκαχυρίζε, κ' οἱ φῆβου, κ' ἡ τρεμούλα... Ὁχ, ὁ Ἀπρίλης! (Γυρίζε ἄξαφρα κατὰ τὸ φῶς, μ' ἕνα βαθὺ ἀνασπῆμα). Πὼς σὲ τραχίει αὐτὸς ὁ ἀέρας, ποὺ εἶναι ὡς τόσο ἔτσι καθαρὸς! Ὅλες οἱ ἐλπίδες καὶ ὅλες οἱ ἀπελπισίσεις διαβχίνουνε στὸν ἀνεμο μὲ τῶν λουλουδιῶν τὴ σκόνη.

(Προβάλλει στὸ παράθυρο φωνάζοντας)
 — Μπεάτα! Μπεάτα!
 ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Στὸν κῆπος εἶναι ἡ μικρὴ;

κι ο πατέρας τον σκοτώνει άπάνω στο κορύφωμα της οργής του.

Είμαι της γνώμης πως για να πάρει κανένας μια σωστή ιδέα για τη δραματική αξία ενός έργου θεατρικού, πρέπει κοντά στο διάβασμα να το δει ζωντανεμένο και στη σκηνή. Γι' αυτό θέλω να δολογήσω περισσότερο τη δραματική αξία στιγμών, εκείνη λ. χ. που η μητέρα υποψιάζεται το γιό της για κλέφτη από τα λόγια του υπερέτη, ή σαν την άλλη που μπαίνει στη σκηνή και φανερόνεται για τέτιος ο ίδιος ο Μάνθος, και να φυλαχτώ να πω μια τελωτική έντύπωση για μερικές άλλες, όπου μου φαίνεται πως σκοντάζει το φυσικό κι άβιαστο της δράσης. Μερικές στιχομυθίες λ. χ. μου φαίνονται κάπως μακριές, καθώς στη β' σκηνή του τρίτου μέρους, εκεί που η μάνα κλείνεται έξω απ' την κάμαρα, κάποια άλλα λίγο υπερβολικά και ζητημένα κ' η δράση κάποτε ξεπέφτει σε σχήματα θεατρικά κ' αισθηματικές εκφράσεις. Ο Πετροχάρης σ' να μιλεί πολύ για τους προγόνους του, ξεσκεπάζει τις εικόνες τους κι έρμίζεται σ' αυτές με προσφωνήσεις θεατρικές. Όλα αυτά μέσα αντιδραματικά, κι αντιποιητικά, που τα χρειάστηκε, έπως φαίνεται, ο συγγραφέας για να δείξει την ψυχή, το χαρακτήρα του ήρωά του κι έμως δέν το κατάφερε μ' αυτά, καθώς κ' η δραματική κίνηση του έργου δέν καταφέρει να κρούει το ύστερημα του ποιητή, σ' να διαγράψει ζωντανά όσο έπρεπε τα πλάσματά του, να τα δει και να τα παραστήσει: σ' αν όντα πλέρια κάτω απ' την ιδέα, που θέλησε να εκφράσει. Με την Πετροχάρη λ. χ. θέλησε να δείξει τον άγωνιστή του 21 σ' μια νεώτερη εποχή μονάχο με τις θύμγές του και με το έθαιικό της τιμής της γενιάς του άνωτερο από καθετίς άλλο στη ζωή. Προσδάνει ο γιός του την τιμή αυτή, χρωστάει να το πλερώσει με το αίμα του. Μπρός στην ιδέα της τιμής της γενιάς παραμερίζει καθάλλο αισθημα, ακόμα και το πατρικό. Πώς είταν ή δέν είταν τόσο σκληρόκαρδοι οι πολεμικοί άρχοντες του 21, πως είχαν ή δέν είχαν το αισθημα της τιμής τόσο αναπτυγμένο, δέν το συζητώ. Έκείνο που ήθελε κανείς θ' είταν ένα ζωντανότερο σωματώμα των αισθημάτων αυτών στη μορφή του Πετροχάρη, μια οργανικότερη ανθρώπινη παράστασή τους, πιο πιθανά δηλ. σαρκωμένο στον άνθρωπο Πετροχάρη τον τύπο του άγωνιστή του 21. Δέ θέλω να γιγίζω εδώ το ζήτημα αν οι άνωτερες μορφές στην τέχνη

είναι οι τυπικές ή οι άτομικές, μα κ' οι πρώτες αν είναι άνωτερες, πρώτα και κύρια πρέπει να έχουν αυτές τη σφραγίδα του ανθρώπου και πρώτο έργο του ποιητή είναι να δώσει στον τύπο του παλιού ή νέου καιρού, που θέλει να μάς δείξει, την ανθρώπινη πιθανότητα. Άπιθανος δλότελα δέν είναι βέβαια ο Πετροχάρης. Μα κάπως θαμπά ζωγραφισμένος και την ψυχή του φαίνεται να την κινάει περισσότερο ή ιδέα του συγγραφέα. Σ' εκείνη δέ μπόρεσε ή άμέλησε να ρίξει άρκετό φώς ο κ. Χόρν και πρόσθετε περισσότερο στο δραματικό όργανισμα των περιστατικών. Μα όταν λείπει το άναγκαίο φώς στο έσώτερο Είναι, ή δραματική συγκίνηση καταντάει ζώδερμη με τα χάσματα που μένουν στο τέλειο φανέρωμα της ψυχολογικής αλήθειας.

Κι αυτό το ύστερημα μου φαίνεται πως είναι συνδεμένο με τη θελή αντίληψη του έλου θέματος από το συγγραφέα. Δέ ζητώ απ' τον ποιητή να βγαίνει στη σκηνή με ένα θέμα, μα όταν έρχεται και μάς κεντάει στο νού μας ένα πρόβλημα ζωής με το έργο του, χρωστάει κιόλα να μάς το δώσει κάπως καθαρά μπροστά μας. Το έργο του κ. Χόρν δένεται άπάνω στην αντίθεση γιού και πατέρα, στο ήθικό ξεπέσμα της γενιάς απ' τη διαφθορά του χαρακτήρα του γιού. Νομίζω ή πρώτη έγνια του ποιητή έπρεπε να είναι να μάς δείξει την αντίθεση των δυο ψυχών, που έφερε στη σύγκρουση, έθε ζητάει να βγάλει το δραματικό του ενδιαφέρον. Η δραματική καταστροφή έρχεται απ' την πράξη του Πετροχάρη, που κινείται απ' το αισθημα του έξουτελισμού της γενιάς του. Τον έξουτελισμό τον σωματόνει μια άλλη πράξη του Μάνθου. Κι αν λοιπόν ο συγγραφέας, θέλοντας έστω να περιορίσει το δράμα του μόνο στην ψυχή του Πετροχάρη, δέν το νόμιζε άναγκαίο να μάς δώσει πλέρια τη μορφή του Μάνθου, χρωστάει ωστόσο να μάς δείξει καθαρότερα τα έλατήρια της πράξης του, τόσο περισσότερο όσο, καθώς είπα, με κάποια λόγια εδώ κ' εκεί κεντάει στο νού μας κάποιο πρόβλημα πιο γενικό, δηλ. το ήθικό ξεπέσμα της γενιάς. Το πρόβλημα του ήλικού ξεπέσμου, που και γι' αυτό μάς δίνονται στο δράμα κάποιες κεντιές, τάφινω γιατί οι κεντιές αυτές είναι πιο άσφαεις μες την ιδέα του συγγραφέα. Έτσι, με την δλότελα άπληρη μορφή του Μάνθου, που της λείπει κάθε χαρακτηριστική γραμμή, και με την άοριστία που άφίνεται στα κινήτηρα της πράξης του, μιας πράξης που είναι ο κόμπος έλου

του δράματος, το χάσμα της αλήθειας γένεται πλάττερο σ' αυτό. Η σύνθεση των περιστατικών μάς δίνει να νοήσουμε πως ο Μάνθος κινήθηκε να κλέψει απ' την ανάγκη να βρει τα μέσα για να φύγει κ' έτσι να σκεπάσει τάλλο έγκλημα, έγκλημα δηλ. για την κοινωνική αντίληψη, του άτιμωσμού της ξαδέρφης του. Ένας μοντέρνος ποιητής—και με αυτό δέν έννοώ εκείνον, που παρακολουθεί τους τεχνικούς συρμούς, μα εκείνον που βλέπει τον άνθρωπο κάτω απ' τις ξετυλιγόμενες συνθήκες της ζωής—θάρριχνε όλη τη δραματική βαρύτητα στο ψυχολόγημα της πράξης αυτής του Μάνθου κ' έτσι θάδινε και το κλειδί του ήθικού ξεπέσμου της γενιάς κ' έτσι θάέβαινε μέσα από τα πράγματα πιο τραγική ή σύγκρουση γιού και πατέρα, παίρνοντας άνωτερη δραματική σημασία με το φανέρωμα και των δυο σ' αν πραγματικών θυμάτων της μοίρας. Ο κ. Χόρν την υποψιάζεται τη μοίρα αυτή, βάζει τη λέξη της στο στόμα του Μάνθου, μόνο να μάς τη δείξει καθαρή δέ μπορεί. Άντίς να τη σωματόσει σε έρσιμένα περιστατικά, θέλει να τη σκορπίσει μυστηριακά στην κλεφτουριά, που είταν μέσα στο αίμα του Μάνθου, σε κάποια θεία δικαιοσύνη, που γυρέει να πλερωθούν παλιά κρίματα της γενιάς των Πετροχάρηδων με το έγκλημα του τελευταίου. Ξεστομίζει τούτος μια στιγμή το λόγο της μεγάλης ανάγκης να φύγει μακριά, τον σκοτίζει όμως πάλι στις άοριστιές. Δέν άξιοιβε βέβαια κανείς να φανερώσει ο ίδιος ο Μάνθος στον πατέρα του την ανάγκη αυτή, μα ή ήθελε να βάζει το έγκλημα ο ποιητής σ' εκείνη, που είταν κ' η πραγματική αίτια, όπως φαίνεται απ' τη σειρά των περιστατικών. Άν μου πει ο ποιητής πως δέν είταν αυτή ή πραγματική αίτια, τότε θάέβινα να μου σωματόσει ζωντανά σ' ένα χαρακτήρα ανθρώπινο έλου τους άλλους υπαινιγμούς που κάνει, να παραστήσει δηλ. το Μάνθο σ' αν πλάσμα που ενεργάν μέσα του έλες οι άλλες αίτιες, να του δώσει μια παρμία ζωντανία, έπως κατάφερε να δώσει στη μορφή της μάνας του. Μπορεί έλες αυτές οι αίτιες να παίζον ρόλο μέσα στις ψυχές, μα σ' ένα ποιητικό πλάσμα θέλουν ζωντανεμα και πιθανότητα τρανίτερη από λόγια άοριστα, όταν μάλιστα τα πράγματα, καθώς τα παραστάνει ο ίδιος ο ποιητής, φωνάζουν άλλη εξήγηση, μια εξήγηση που μουρμουρίζει και στα στόματα των ίδιων των προσώπων, με έλο το μυστικό τους σύγχισμα. Κ' αίτια σ' αυτό το σύγχισμα είναι,

ΣΥΛΒΙΑ. Έκει 'ναι, και τρέχει μέσα στις τραναφυλλίες. Κάνει σ' αν τρελλή απ' τη χαρά της.—Μπεάτα!—Κρύφτηκε πίσω από μια φράχτη, ή κατεργάρα. Και γελάει. Την άκυτε που γελά; "Α! άμα γελά, τότε νοιώθω εγώ τί είναι ή χαρά τ'ω λουλουδιών που γιομίζουν με δροσούλα ως τα χείλη του άνθου. Έτσι το γέλοιο της το δροσάτο μου γιομίζει την καρδιά.

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Ίσως την άκούει κι ο Λούκιος, και παρηγοριέται.

ΣΥΛΒΙΑ (σοβρη και τρεμάμενη, σκόβοντας προς το δάσκαλο και πιάνοντας το χέρι του). Πιστεύετε λοιπόν πως γιατρεύτηκε αληθινά... από κάθε πληγή; Πιστεύετε πως ξαναγυρνά σ' έμένα μ' όλη την ψυχή του; Το άιστανθήκατε αυτό καθώς τον έβλεπατε και του μιλούσατε; Αυτό σας λέγει ή καρδιά σας;

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Μου φάνηκε, πρωτίτερα, πως είχε την όψη του ανθρώπου που ξαναρχίζει και ζή με καινούργια αντίληψη της ζωής. Όποιος είδε του χάρου το πρόσωπο δέν μπορεί παρά να είδε σε μιά άστραπή και το πρόσωπο της αλήθειας. Τα μάτια είναι λυτά. Σας βλέπει και σας γιωρίζει άλάκαιρη τώρα.

ΣΥΛΒΙΑ. Ω, δάσκαλε, δάσκαλε, αν είχατε λάθος, αν ή έλπιδά είτανε χαμένη, τί θα γινόμουν εγώ; Όλες μου τις δυνάμεις τις έχω ξοδεμένες.

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Και τί φοβάστε τώρα πιά;

ΣΥΛΒΙΑ. Ο Λούκιος θέλησε να πεθάνη ή ά λ η δμως... ή άλλη ζή, και την ξέρω άνήλεη.

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Τι μπορεί αυτή να κάμη τώρα πιά;

ΣΥΛΒΙΑ. Όλα θα τα μπορούσε, αν είχε ακόμα τον έρωτά του.

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Άκόμα τον έρωτά του; Και πέρ' από το θάνατο;

ΣΥΛΒΙΑ. Και πέρ' από το θάνατο. "Α, τη νοιάθετε την άγωνία μου! Για κείνηνη θέλησε να πεθάνη σε μια στιγμή τρέλλας και μανίας. Βάλτε με το νού σας πόσο θα την αγαπούσε, αν ο δικός μου ο στιχασμός, αν ο στοχασμός της Μπεάτας δέν τον έκράτησε... Είτανε λοιπόν, την τρομερή εκείνην ώρα, δλώτατος ή λεία εκείνης και μόνης είτανε στο κατακόρυφο του παροξυσμού και της δόνης του, κι όλος ο άλλος κόσμος είτανε ξεγραμμένος. Βάλτε με το νού σας πόσο θα την αγαπούσε ("Η φωνή της είναι σιγολή μα σπαραχική. Ο γέρος σκόβει το κεφάλι.) Τώρα, ποιός μπορεί να πη τί του συνέθηκε,

ύστερ' από το χτύπημα, όταν ή σκοτεινιά του θανάτου πήρασε άπάνω στην ψυχή του; "Αν ξύπνησε άνευθύμητος; Βλέπει την άβυσσο άνάμεσα στη ζωή του που ξαναγεννέται και το μέρος του έαυτού του που έμεινε πέρ' από κείνο το σκοτάδι; "Η μάλλον... ή μάλλον το Είδωλο ξαναβγήκε από το χάος και στέκει άπάνω απ' τη σια για πάντα, κυρίαρχο, μ' άκαταγώνιστην ύπεροχή; Πέστε μου!

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ (άμήχανος). Ποιός μπορεί να τό πη;

ΣΥΛΒΙΑ (με τόνον δόνης). "Α, τώρα ούτε σεις δέν τολμάτε πιά να με παρηγορήσετε! Λοιπόν, έτσι είναι; Δέν υπάρχει σωτηρία;

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ (πιάνοντας της τα χέρια). "Α, όχι, Συλβία... "Ηθελα να πω:—Ποιός μπορεί να πη τί μεταβολές φέρνει σ' ένα φυσικό σ' αν το δικό του μια δύναμη τόσο μυστηριακή. Όλα ευαγγελίζουν επάνω του το φανέρωμα καινούριου αγαθού. Κυττάχτε τον άμα χαμογελά. Πρωτίτερα, εκεί, πριν τον άφήσετε για να με συνοδέψετε έξω, διαν σας φίλησε τούτα τάγαπημένα χέρια, δέν το νοιώσατε πως όλη ή καρδιά του έλυωνε από στοργή και ταπεινώση;

ΣΥΛΒΙΑ (άναμμένη στο πρόσωπο μ' άνάλαφρη

θαρρῶ, τῶν ἰσχυρῶν τῆς πραγματικότητος, πού χαρακτηρίζει ἕλους μας, καί πάλαι ποτέ μεταφυσικῶς τῆς σκέψεως. Γυρῶμε τῆς ἀφορμῆς τῶν πράξεων μας ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχουν, ἢ καὶ ἂν ἔστωντας ὑπάρχουν, δὲ φτάνει ἡ δύναμὴ μας νὰ τίς δεῖξομε. Ἐτσι καὶ ἡ συγγραφέας τῶν «Πετροχάρηδων» περνᾷ με ἀβροχὰ σχεδὸν τὰ πᾶσα ἀπὸ τὸ τραγικότερον σημεῖον τοῦ δράματός του, μεταθέτει τὴν πάλιν ἀνάμεσα πατέρα καὶ γιου σὲ πρόβλημα, πού ἀπ' αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ δώσει παρὰ λόγια μόνο καὶ ἀφ' ἑνὸς ἀνεκμετάλλευτα τὸ πῶς βαθιά ἀνθρώπινο σὲ περιστατικῶς, πού ἡ δραματικὴ τοῦ ἐφοῖα μπορεῖ καὶ τὰ ἐργαζέται σὲ μιὰ καταστροφῆ. Αὐτὴ τῆς δυνάμει του τὴν τονίζω πάλιν καὶ ἴσα ἴσα γιὰ τὴν ἀναγνωρίσει, γιὰ τοῦτο ἤθελα νὰ μὴ σταματοῦσε μόνο στὸ φαινόμενον τοῦ δραματικού καὶ ἀκόμα νὰ μὴν τὸ συγχίσει αὐτὸ μὲς τὸ μυστήριον, πού ἐρχεται σὲ τέλος νὰ θελήσει τὸν ἀνθρώπινο ἕλος καὶ νὰ παραλύσει σὴν κριτικότερη στιγμή τὸ δραματικὸ ἐνδιαφέρον με τὰ κατανόητα καὶ συγχισμένα λόγια τῆς Μάρως Πετροχάρηδας. Ὅχι μόνο θὰ γλύτωσε τὸ συγγραφέα ἀπὸ τὴν κάπως ζητημένη καταφυγῆ σὴν ἀποκάλυψιν τοῦ νέου ἐγκλήματος τοῦ Μάνθου με τὸ γράμα, ἀλλὰ καὶ ἀντὶς νάρθει ἡ Μάρω νὰ σώσει τὴν ὀμορφιά, τῶν ἐγγόνων καὶ τῆς γενιᾶς ἐστὶ συμβολικῶς καὶ ἀφαιρεμένα, τὴν δραστηριότερον καὶ φυσικότερον καὶ ἀνθρωπινότερον δὲ θάταν νάρχονταν νὰ σώσει δυὸ ἀνθρώπους χτυπημένους ἀπ' τὴν μοῖρα. Δὲν ἐννοῶ τὸν Πετροχάρη ἀπ' τὴν παιδοκτονία. Ἡ λύση μου εἶναι δέφτερον. Τὸ ἀληθινῶς, τὸ τραγικῶς μοῖραϊκὸν ζητᾷ ἀπ' τὸν ποιητὴ νὰ μου σωματόσει, τὴν σύγκρουση ἀισθημάτων μόνο ἀνθρώπινων καὶ τὸν ἀγῶνα ἀνθρώπων, καθὼς εἶναι καὶ ἡ ζωὴ. Ὁ συγγραφέας τῶν «Πετροχάρηδων» δείχνει νάχει μέσα του τὴν δύναμιν γιὰ νὰ τὸ κάμει, τὸ κατεργάσει σὲ πολλὰς στιγμῆς τοῦ δράματός του. Ἴσως γιὰ τὴν ἀντίληψιν ἄλλων τὰ ὑστερήματα, πού βρισκῶ ἐγὼ σ' αὐτὸ, ἡ ἀριστία καὶ τὰ πλεονεκτήματα σὴν πλαστικῆν παράστασιν ἀνθρώπων, νὰ δίνουν μιὰ ἀνώτερον συγκλίση, ἴσως ἡ κλίση τοῦ ποιητῆ σὲ μυστικῶς νάσαι γι' αὐτοὺς μιὰ ἀρετὴ τῆς τέχνης του. Ὡστόσο ἐγὼ, χαιρετῶντας τοὺς «Πετροχάρηδες» σὰ μιὰ μεγάλην πρόοδο καὶ γιὰ τὸν ποιητὴ τους καὶ γιὰ τὴν δραματικὴν μας τέχνην, θέλω νὰ βλέπω τὰ κατὰ τὴν γνώμην μου ἐλατώματα τους σὰν ἀπομεινάρια τῆς συμβολικῆς μανίας τοῦ συγγραφέα τοῦ «Ἀνεχτίμητου» καὶ νὰ ἐλπίζω πὼς τὸ βαθύτερον ἀντικείμενον τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἔπου θὰ τὸν

φέρει ἀναγκαῖα τὸ δραματικὸν ἐπεὶ μὲς τὸν δείξει σὲ νέο ἔργο του ὀλοτελῶς ἐλευθερωμένον ἀπὸ κάθε μυστικὴν καὶ ρωμαντικὴν διάθεσιν, ἔτσι καὶ με δυναμωμένη τῆς γερῆς δραματικῆς του ἰδιοφυῖα.

*

Ἄν δὲ φοβούμεν νέα διαμαρτύρησιν προπεραιότητος, θάλεγα πὼς ὁ «Γήταυρος» τοῦ Ρήγα Γκόλφου εἶναι μιὰ συνέχεια τῆς τάσης τοῦ Ταγκόπουλου νὰ μπᾶσει τὴν πολιτικοκοινωνικὴν ζωὴν σὲ θέατρο. Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, ὁ Ρήγας Γκόλφου παρουσιάζεται μ' αὐτὸ τὸ δράμα ἕνας κοινωνικὸς ἀποσταλὸς καὶ τὸ ἔργο του εἶναι ἡ πρώτη σοσιαλιστικὴ φωνὴ πού ἀκούεται σὴν ρωμεικῆν τέχνην.

Ὁ ἐργαστασιάρχης Φιντῆς βιάζει τὸ μηχανικὸν του νὰ βάλει σὲ κίνησιν τῆς χαλασμένης μηχανῆς τῆς φάμπρικας καὶ τοῦτος, ἀναγκασμένος με τὴν τύχην του πού δὲν τὸν βόνησε νὰ νερθεῖ φηλά, φέγει με τὴν ξαφνικὴν ἐμπνευσιν ἑνὸς τινάγματος σὲν ἀέρα. Ὁ Φιντῆς δὲν εἶναι μόνο σκληρὸς κεφαλαιούχος, ἀλλὰ καὶ σκληρὸς οἰκογενειάρχης. Ἀπ' τὴν πεθερᾶ του καὶ ἀπ' τὴν κόρην τοῦ Ἀνούλα, ἕνα ὑστερικὸν πλάσμα, μαθαίνομε πὼς εἶναι μιὰ πίεσιν καὶ μιὰ ἐξουσία σὲ σπῆτι του, πὼς ἐδίωξε τὸ γιὸν του καὶ πὼς θανάτωσε με τοῦτο τὴν γυναῖκα του. Ἐκεῖ πού τὰ μαθαίνομε δὲ αὐτὰ, ἐρχεται ὁ γιός, ὁ Σταύρος, πού σὲ μεταξὺ δούλεσε σὰν ἐργάτης σὴν ξενιτιά. Ἐρχεται σὰν ἥρωας, με συμβολοαλληγορικὰς βασιλοπούλων, παλικαριῶν, πεντάμορφων καὶ με τὸ παραμῦθον κάποιου γήταυρου, πού τὸν κρατᾷν οἱ δράκοντες σὴν μονιὰ του καὶ τὸν βασανίζουν. Προφητῆδες πὼς τὸ θεοῖν θὰ νικήσει τοὺς δρακόντους καὶ θάρθει σκορπώντας τὸ χαλασμό. Ἡ ἀδερφή φοδᾷται, με ὁ Σταύρος τῆς δίνει τὴν συμβουλήν πὼς ἡμερῆδουν τὸ θεοῖν. Ὁ πατέρας μπαίνοντας κῶδει τὸ βήχην τῶν συμβολισμῶν καὶ δείχνεται πρόθυμος νὰ ξαναπάρει σὲ ἐργαστασίον τὸ γιὸν του. Με ἀπὸ λόγον σὲ λόγον φανερώνεται πὼς ὁ στερνὸς δὲν ἤρθε νὰ βοηθήσει τὸν πατέρα του νὰ πλουτίσει πῶτερον, με νὰ πολεμήσει γιὰ τὴν λευτεριά τῶν ἐργατῶν του. Ὁ Φιντῆς ξαφνίζεται ἀπὸ μιὰ ἐπαναστατικὴν φοβῆρα τοῦ γιου καὶ θέλει νὰ κράξει τὴν ἀστυνομία. Ὁ στερνὸς προφτῆνει καὶ φέγει γιὰ πάντα ἀπ' τὸ πατρικὸν σπῆτι. Ὁ μηχανικὸς παρουσιάζεται καὶ μὴν νάει τὴν ἐκρηξιν πού ἐγινε σὲ ἐργαστασίον ἡ τύχη, λέει, δὲν τὸν βόνησε νὰ πάει φηλά καὶ συμβουλέσει τὸ Φιντῆν νὰ πάει νὰ παρηγορήσει τοὺς ἐργά-

τες του, ὅσους γλύτωσαν καὶ εἶναι ἐργασμένοι μετὰ του. Ὁ Φιντῆς ἀρνιέται. Ἡ γιὰ τὴν ὀρμάει με νέο μῆνημα πὼς ἡ Ἀνούλα ἔπαθε κρίσιν νευρικὴν ἐξαιτίας τοῦ φεθγίου τοῦ Σταύρου καὶ ὑποψιάζεται καὶ φοβάται κατὰ τὴν ἀρίστη πού τριγυρνᾷ τὸ σπῆτι. Καὶ τόντις μιὰ βοή ἀκούεται ἀπόμακρον, πού ὀλοένα δυναμῶνει. Σφαλιόνεται πόρτες καὶ παράθυρα, ὁ Φιντῆς τρομάζει, ἡ Ἀνούλα μπαίνει πῶς τρομασμένη, ἡ βοή ὀλο μεγαλῶνει, ἡ τρέμος τῆς Ἀνούλας πῶς πολὺ, ὅσο πού καταλαβαίνει τέλος πὼς αὐτὸ εἶναι τὸ μνηστῆρον τοῦ γήταυρου, σφριάζεται χάρμου, ἡ σκηνὴ κλείει καὶ τὸ δράμα τελιώνει.

Θαρρῶ πὼς ἡ ἀξία καὶ ἡ δύναμιν τῆς τέχνης εἶναι νὰ μὲς παραστήσει σὲ μιὰ ζωντανὴν εἰκόνα ἐκεῖνον πού τὰ μάτια μας καὶ ὁ νοῦς δὲ δύνονται νὰ τὸ συλλάβουν ἔτσι πλῆρες καὶ συγκεντρωμένον σάμμεσον ἀντίκρισμα τῆς ζωῆς. Ἐτσι καὶ ἀπὸνα σοσιαλιστικὸν δράμα θάχε τὴν ἀξίωσιν κανέναν νὰ τοῦ παρουσιάσει μιὰ εἰκόνα τῆς πραγματικότητος πού γένησε τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα τοῦ καιροῦ μας. Οἱ «Ἰφαντῆς» τοῦ Ἀουπτριαν λ. χ. ἢ «Ἡ ἐλπίδα σὲ προκοπή» τοῦ ὀλανδοῦ Ἐγγερμανς, ἔσοκεπάζοντας ἀπ' τὸνα μέρος τὴν ψυχὴν τοῦ κεφαλαιούχου καὶ ἀπ' τὸ ἄλλο τὴν ὀλιθερῆν μοῖρα τοῦ ἐργάτη, μὲς δείχνουν ζωντανότερον τὴν ἀφορμὴν τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδέας, παρὶν: θὰ τόκωναν ἴσως τόμοι ὀλόκληροι, ὅπου ἀναπτύσσεται αὐτὴ φιλοσοφικῶς ἢ οἰκονομολογικῶς. Ἄνοι παραπάνω ποιητῆς γινώριζαν καὶ ἀπιστημονικῶς αὐτὴν τὴν ἰδέαν, δὲν τὸ ξέρω ἢ δὲ με μέλει. Φτάνει πὼς γινώριζαν τὴν πραγματικότητά, γιὰ τοῦτο καὶ μὲς ἔδοσαν μιὰ ζωντανὴν εἰκόνα τῆς. Ὁ κ. Ρήγας Γκόλφου ὀμως φαίνεται νὰ μὴν ἤξερε οὔτε τὸνα οὔτε τὸ ἄλλο. Γι' αὐτὸ κατὰφυγε σὲ τὸν σύμβολον τοῦ γήταυρου. Καὶ ποιά σύγκυση ἰδέας καὶ ποιά ἀδυναμία ψυχολογικῆς κοινωνικῆς καὶ ἀτομικῆς βοήθην τὰ σύμβολα καὶ κρύβεται, μπορεῖ κανέναν νὰ τὸ δει σὴν σκηνὴν μεταξὺ πατέρα καὶ γιου, ὅπου ὁ συγγραφέας ἀναγκάζεται νὰ φέρει τὴν κουβένταν σὲ πραγματικὸν ἔδαρον, καθὼς καὶ ἡ διήγησιν τῆς ἐκρηξῆς σὴν φάμπρικῶν δείχνει πὼς οὐκ ὀλοότερον εἶναι τὸ ἀράδιον παραμυθῶν ἀπ' τὴν φυσικὴν περιγραφὴν τῶν πραγμάτων. Ἡ ἀγνοία τῆς πραγματικότητος, ἡ ἀγνοία τῆς ἐργατικῆς ψυχῆς ἔκαμε τὸν κ. Ρήγα Γκόλφου νὰ τὴν παραστήσει μ' ἕνα ἠθροῖον μυθικὸν καὶ νὰ σαρκώσει τὸν τυραννόμενον σὴν μορφήν τοῦ γιου τοῦ τυραννοῦ, ἕνα ἄλλο δηλ. συμβολοποίημα ἀψυχο καὶ συγχισμένο. Ἄν εἶταν ἡ πρόθεσιν τοῦ κ. Ρήγα

φίλογα). Ναι, εἶν' ἀλήθεια.
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ (κυντάζοντας τὰ χέρια τῆς). Ἄγαπημένα, ἀγαπημένα χέρια, θαρρετὰ καὶ ὀραία, ἔτραμα καὶ ὀραία! Ἐχουνε ἐξαιρετικὴν ὀμορφιά τὰ χέρια σας, Σουλβία. Ἄν παραπολλὰς φορὲς ὁ πόνος σας τὰ ἐπλεξε, σας τὰ λαχάρισε ὀμως, σας τὰ ἔκαμε τέλεια. Εἶναι τέλεια. Θυμαστε τὸ ἔργον τοῦ Βερρόκκιου, τὴν γυναῖκα με τὸ μπουκεττάκι, ἐκεῖνη με τὴν κόμην σὰν σαμπιά: "Α, ἐκεῖ εἶναι! (Καταλαβαίνει, ἀπὸ τὸ βλέμμα καὶ τὸ χαμόγελο τῆς Σουλβίας, ὅτι ἕνα ἐκμαγεῖο τῆς προτομῆς εἶναι σσημένο ἀπάνου σ' ἕνα μικρὸν ὀρμάρι σὴν γωνιά τῆς κάμαρας). Τὴν εἶχατε λοιπὸν καταλάβει τὴν συγγένειαν. Αὐτὰ τὰ δυὸ χέρια λές καὶ συγγενεῦσαν με τὰ δικὰ σας, εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδιαν οὐσίαν. Ζοῦνε, — δὲν εἶν' ἀλήθεια; — με μιὰ ζωὴ τόσον φωτεινὴ, ὅστε τὰ ἄλλα μέρη τῆς μορφῆς ὀλο σκοτεινιάζουν.
ΣΥΛΒΙΑ (χαμογελῶντας). Ὄ, ψυχὴ αἰώνια νία!
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Ἄμα ὁ Λούκιος ξαναπιάσθη δουλειᾶ, πρέπει τὴν πρώτην μέραν τὰ χέρια σας νὰ μοδελλάρη. Ἐχῶ ἕνα κομμάτι ἀρχαῖον μάρμαρον, πού βρόβηκε στὸς Ὄρικιανούς Κήπους. Θὰ τοῦ τὸ δώσω, νὰ τὰ σκαλίση σ' αὐτὸ, καὶ ἔπειτα νὰ τὰ

κρεμάσῃ τὰν τᾶμα σὲ ἄγιον.
ΣΥΛΒΙΑ (πὸν μιὰ σκιά τῆς διαβαίνει σὲ μέτωπον). Πιστεύετε νὰ ξαναρχίσῃ γλήγορον τὴν ἐργασίαν του; Τὸ ἐπιθυμῶ; Σας ἔκανε λόγον;
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Ναι, πρωτῆτερα, πού δὲν εἴσαστε ἐδῶ.
ΣΥΛΒΙΑ. Τί σας ἔλεγε;
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Πράγματα ἀέρινα καὶ νόστιμα, φαντασίαι ἀνθρώπου πού σηκώνεται ἀπ' τὴν ἀρρώστια. Τὰ ξέρω. Ἐκανα καὶ ἐγὼ ἀρρωστος. Πότε τοῦ φαίνεται πὼς ξέχασε τὴν τέχνην του, πὼς δὲν εἶχε πιά καμμιά δύναμιν, πὼς ἀποξενώθηκε ἀπὸ τὴν ὀμορφιά. Πότε πάλιν τοῦ φαίνεται πὼς τὰ δάχτυλά του πῆραν χάρη μαγικὴν καὶ πὼς μ' ἕνα ἀπλὸ ἀγγίγμα οἱ μορφῆς θὰ τοῦ βγαίνουν ἀπ' τὸν πηλόν, με τὴν εὐκολίαν τῶν ὀνειρών... Ἐχει κάποιαν ἀνησυχία γιὰ τὴν ἐγκατάλειψιν ὀπου, θαρρεῖ, εἶμινε τὸ ἐργαστήριον του, καὶ κάτω, σὲ Μουσιόνε. Με παρακάλεσε νὰ πάω καὶ νὰ δῶ... Τόχετε σεῖς τὸ κλειδί;
ΣΥΛΒΙΑ (ταραγμένη). Εἶν' ἐκεῖ ὁ φύλακας.
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Δὲν πῆγατε πιά καὶ κάτω, καὶ ἀπὸ πότε;
ΣΥΛΒΙΑ. Ἀπὸ τότε πού ἀρχισε αὐτὸ... Δὲν ἤρ' ἀκόμα τὸ θάρρος νὰ ξαναμπῶ καὶ μέσα. Πι-

στεύω πὼς; Ἐξέλεπα παντοῦ τοὺς λεκέδες τὸ αἷμα, καὶ θαῦρικῶς παντοῦ τὰ ἔχην ἐκείνης... Ἐκεῖνη εἶν' ἀκόμα κυρὰ ἐκεῖ κάτω. Ἐκεῖνος ὁ τόπος εἶν' ἀκόμα τὸ κράτος τὸ δικὸν της.
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Τὸ κράτος ἑνὸς ἀγάλματος.
ΣΥΛΒΙΑ. Ὄ, ὄχι... Δὲν τὸ ξέρετε πὼς ἕνα κλειδί εἶμινε σὲ χέρια τῆς. Μπαίνει καὶ μέσα αὐτῆ, ἀκόμα σὰν οἰκοδόμοισιν... Ἄ, σας τὸ εἶπα, σας τὸ εἶπα: ζῆ αὐτῆ, καὶ εἶναι ἀνήλεθ.
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Εἴστε βέβαιη πὼς ξαναπῆγε καὶ μέσα, ὕστερ' ἀπ' ὅ,τι ἔγινε;
ΣΥΛΒΙΑ. Εἶμαι βέβαιη. Τὸ θάρρος της δὲν εἶχε ὀρια. Εἶναι χωρὶς ἔλεος καὶ χωρὶς ντροπῆ.
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Κ' ἐκεῖνος, ὁ Λούκιος, τὸ ξέρει;
ΣΥΛΒΙΑ. Δὲν τὸ ξέρει. Μὰ, βέβαια, θὰ τὸ μάθῃ, νωρὶς ἢ ἀργά. Θαῦρῃ αὐτῆ τὸν τρόπον γιὰ νὰ τὸ μάθῃ ἐκεῖνος.
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Μὰ γιὰτί αὐτό;
ΣΥΛΒΙΑ. Γιατ' εἶναι ἀνήλεθ, γιὰτί δὲν παρατῆ τὴν λείαν της. (Διακοπῆ. Ὁ γέρονς μένει σὺλλογισμένος. Ἡ φωνὴ τῆς γυναίκας γίνεταί τρεμουλιαστῆ καὶ βραχνῆ). Καὶ τὸ ἀγαλμα... τὴ Σφίγγα... τὸ εἶδατε ἐσεῖς;
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ (ἀποῦ δίστασε λεγάμ). Ναι, τὸ

Γκόλφη να σατυρίσει κι αν ή τεχνική άπειρία του δεν ήταν τόση ώστε να μη μπορεί να δώσει παρά Ίσκιους μόνο ανθρώπων, θάλεγα πως ο Σταύρος είναι ή παρωδία του ρωμιού, που άκουσε κάτι για σοσιαλισμό στην ξενιτιά κ' ήρθε να τον μπάσει στην πατρίδα, όπως ο Σταύρος. Με τούτο καθάλλο θέλω να πω παρά πως δε συμπαθώ τον ήρωα του κ. Ρήγα Γκόλφη και την αγάπη του στον άνθρωπο και τον ενθουσιασμό του απ' τα προδευτικά ιδανικά της ζωής. Άπεναντίας χίριμοι: πως οι ανθρωπιστικές ιδέες άρχινάν να ξετοπίζον στα πνεύματα της νιότης μας τις πατριωτικές και μεγαλόσχημες σκληράδες. Η ανθρωπιστική ιδέα είναι ένα από τα χαρακτηριστικά δλων των μεγάλων δημιουργών. Με το αίσθημά της βλέπει ο ποιητής τη ζωή και την πλάθει στο έργο του, τούτο όμως δεν ενεργεί τόσο με την πρόθεση που είχε ο ποιητής, όσο με το ζωντανό κι άληθινό της παράστασής της. Και το μη άληθινό της παράστασης της ζωής είναι το πιο μεγάλο υστέρημα του έργου του κ. Ρήγα Γκόλφη. Τόσο στη μορφή του τυραννούμενου όσο και στο πρόσωπο του τυράνου, μου φαίνεται, δε μπόρεσε να εκφράσει την αλήθεια. Όσο κι αν απ' τη μανία, την κοινή στη σύγχρονη ποίησή μας, όλα να πετάν ψηλά, στον άέρα και στα σύγνεφα, ο συγγραφέας του «Γήταυρου» παρασύρθηκε να ρίξει το έγκλημα της έκρηξης στους παρόμοιους πόθους και στην άλαφρότητα του μηχανικού πιότερο, παρά στην άπληστία του εργοστασιάρχη, μπορεί να πει κανένας όμως στη μορφή του στερνου μάζ έδωσε την ψυχή του κεφαλαίου. Μά δεν άρκέστηκε σε τούτο μόνο. Θέλησε να πλώσει τη σκληράδα του κεφαλαίου Φιντή και στον άνθρωπο Φιντή, τον οικογενειάρχη. Κανείς δε λέει πως δε μπορεί να συμπέσει ή πλουτοκρατική με την ανθρωπινή ώμότητα στο ίδιο πρόσωπο. Μά τότες έπρεπε να ζωγραφιστεί το φυσικό του Φιντή σκληρό κι όχι να τρώουμε μόνο να τον λέν οι άλλοι τέτιον κ' έτσι να γίνεται αίσθητή ή πρόθεση του συγγραφέα να τον παραστήσει κακόν σε όλα. Τούτο πειράζει τόσο πολύ στο σοσιαλιστικό αυτό έργο, ώστε να καταντάει να συμπαθεί κανένας αυτόν τον άνθρωπο, βλέποντάς τον να τον κυνηγάει τόσο ο δημιουργός του. Ός και την ώρα που κατορθώνει να τον ταπεινώσει μαζεμένον σε μάν άκρη, δε μπορεί να τον εξευτελίσει μέσα μας όσο αξίζει.

Είπα πως το ανθρωπιστικό αίσθημα είναι ένα

απ' τα χαρακτηριστικά δλων των μεγάλων ποιητών. Η κοινωνική δικαιοσύνη στάθηκε πάντα τόνειρό τους. Μά ή κοινωνική, όχι ή κομματική δικαιοσύνη. Άν ή στερνή μάζ κάνει στη ζωή άποστροφή, στην τέχνη είναι πιο ανεβάσταγη. Ένας από τους πρώτους δρους της τέχνης είναι ή άμεροληψία του τεχνίτη. Ο ποιητής χρωστάει να μη νοθέσει το χαρακτήρα των προσώπων του κ' εκεί ακόμα που δεν τα συμπαθεί, κ' εκεί που το δικό του αίσθημα ζωής καταδικάζει το δικό τους. Για τούτο κ' ένας Δοστογιέφσκι ακόμα δε μάζ δίνει την άγνή συγκίνηση της τέχνης λ. χ. στους «Δαίμονες», εκεί που θέλει να εξευτελίσει το ρούσο επαναστάτη. Με όλη την παραστατική δύναμη του ποιητή που άγωνίζεται να μάζ συναρπάξει, το πείσμα του αντιδραστικού, όπως κατάντησε στα τέλη της ζωής του ο επαναστάτης του «Ρασκολνικόφ», αποκρούεται απ' το αίσθημά μας. Την ίδια άποστροφή θα δώσει κι ο σοσιαλιστής ποιητής, που στο πείσμα του ή στο παράσυρμα απ' την αντιπάθεια στον αντίπαλο, θα θελήσει να μάζ τον παραστήσει όπως δεν είναι πραγματικά. Κ' ή καπιταλιστική σκληράδα δεν το πιστέσω να χει άναγκαία συνέπεια και την πατρική ή τη συζυγική. Όξω από την έγωιστική πλεονεξία του πλουτοκράτη, το αίσθημα που τον κινάει να μαζώνει πλούτη περισσότερο είναι κ' ή αγάπη των δικών του κ' ή φροντίδα του γι' αυτούς. Δε θέλω να ρηθώ πως ή αγάπη του παρά δε στομώνει την καρδιά για άλλα αίσθημα, όμως όσο κι αν υπάρχουν περιστάσεις που συμπέφτει ή πατρική με την καπιταλιστική σκληράδα, δεν είναι και το τυπικό, ώστε να μπορεί να στηριχτεί αυτό ένα σοσιαλιστικό δράμα. Και τέλος αν ήθελε ο συγγραφέας του «Γήταυρου» να πάρει την έξαιρετική περίπτωση, έπρεπε να τη δικαιολογήσει παραστένοντας το φυσικό του Φιντή σκληρό, όμως κι απάνθρωπο. Τα λόγια της πεθεράς και των παιδιών του δε φτάνουν να το κάμουν. Το φέριμο του Φιντή στο σπίτι του δε φαίνεται τυρανικό. Γιατί δεν ξέρω τί θάκανε ένας προλετάριος, βλέποντας το κορίτσι του να σκαρφαλώνει στα κλαριά, να λέει πως έγινε πουλι και θέλει να πετάξει, να θερίζει τα λουλούδια του κήπου και να στολίζεται πατόκορφα μ' αυτά, ενώ έχει πένθος για τη μάννα του, κι άλλες παρόμιες άηδίες. Νάμουν εγώ, θα φώναζα βέβαια το γιατρό. Ο Φιντής περιορίστηκε να το μαλώσει, ή να πάρει το καπέλο του να φύγει. Κ' ή σκληράδα του στο γιό του, που λέν οι άλλοι πως

θανάτωσε τη μάννα, δε φαίνεται στο δράμα. Ούτε την πρώτη φορά τον έδιωξε ο πατέρας το Σταύρο, όπως το άκούμε από τα λόγια του, ούτε τη δεύτερη, καθώς το είδαμε με τα μάτια μας. Τώρα, αν είχε την αξίωση κανένας να παραδώσει ο Φιντής τη φάμπρικά του στις αναμορφωτικές διαθέσεις του γιού του, αυτό είναι ίσως σφάλμα της ανθρωπίνης φύσης μας να μην άφίνομε ελεύθερο το έδαφος της δράσης μας ούτε στο ίδιο σπλάχνο μας. Δεν ξέρω τί θάκανε ο ίδιος ο συγγραφέας του «Γήταυρου», αν έβγαίνει έξαφνα ο δικός του γιός μια μέρα και του μιλούσε για τα σύμβολα και τις αισθηματικές του περιπάθειες με την ίδια γλώσσα, που μίλησε ο Σταύρος στο Φιντή. Όσο για το φίλο μας Ταγκόπουλο μπορώ να βεβαιώσω πως, αν ο δικός του γιός πρόβαλε έξαφνικά και του άπαιτούσε να γυρίσει το «Νουμά» στην καθαρέουσα, δε θάργουσε ούτε στιγμή να δρόξει τη μαγκούρα. Μά θα μου πει κανείς, εδώ είναι ένα μεγάλο προδευτικό ιδανικό, εκεί ή πρόστυχη προσπάθεια του πλουτισμού. Μά πάλι αυτές είναι ίσα ίσα οι τραγικότητες της ζωής, που ζητάει να ξεδιαλύνει ο άληθινός ποιητής. Αυτό είναι το μοιραίο τύφλωμα του ανθρώπου, που από τις άνάγκες της ζωής σέρνεται σε άγώνες άνάξιους για τον άνθρωπο, πέφτει σε συγκρούσεις αισθημάτων, που κι αυτόν τον σπαράζουν και στα πιο άγαπημένα του ζντα προξενούν τον άφανισμό. Ένα ξαλάφρωμα απ' αυτά τα εμπόδια και τις ασχήμιες της ζωής, όσο είναι τούτο δυνατό στον κόσμο, τάζει κι ο σοσιαλιστικός άγώνας στον καιρό μας, γι' αυτό κ' εκείνοι, που μέσα τους σαλέβει ένα ανθρωπιστικό αίσθημα, τον άγκαλιάζουν και πολεμάν κάτω από τη σημαία του.

Μά το αίσθημα αυτό δεν πρέπει να μάζ θολώνει τόσο το νού, ώστε να φτάνομε να δικοούμε τον αντίπαλό μας. Θαρρώ, δεν είναι άναγκη να βεβαιώσω το συγγραφέα του «Γήταυρου», πως γενικά ο κεφαλαίουχος δεν είναι ο κοινωνικός άνθρωπος, που έχει τις συμπάθειες μου. Ός τόσο, όταν κατέσω σαν προπαγαντιστής της σοσιαλιστικής ιδέας, δεν έχω το δικαίωμα να τον πλαστογραφήσω στον εργάτη. Εξέρω βέβαια, πως όσο σκοτινά σημάδια ρίχνω στην εικόνα του αντιπάλου μου, τόσο θα έρεθίσω τα πλήθη εναντίο του. Η σοσιαλιστική όμως προπαγάντα δεν έχει το σκοπό να έρεθίσει τα μυαλά, όσο να τα φωτίσει. Ο σοσιαλισμός δεν έχει πρόθεση μια τυφλή κι άγρια επανάσταση του έχλου, μά φωτι-

είδα.

ΣΥΓΑΒΙΑ. Ο ίδιος σας το έδειξε;

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Ναι, μια μέρα τον παρασμένο 'Οχτώρη. Το είχε τελειωμένο τότε.

(Διακοπή)

ΣΥΓΑΒΙΑ (με φωνή που τρέμει και πνίγεται). Είναι θαυμάσιο· δεν είναι αλήθεια; Πέστε μου;

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Ναι, είναι ωραιότατο.

ΣΥΓΑΒΙΑ. Για την αιωνιότητα!

(Διακοπή, γεμάτη από χίλια πράγματα, άπροσδιόριστα και όμως αναπόδραστα).

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΜΠΕΑΤΑΣ (από το βάθος του κήπου). Μαμά! Μαμά!

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Η μικρή σας φωνάζει.

ΣΥΓΑΒΙΑ (ξενιάζεται και προβάλλει απ' το παράθυρο). Μπεάτα!.. Ά! να: ή άδερφή μου ή Φραντζέσκα περνά από τον κήπο· έρχεται άπάνω, μαζί με τον Κοσμά το Δάλο. Το ξέρετε; Ο Κοσμάς γύρισε από το Κάιρο· έφτασε χτές το βράδυ στη Φλωρεντία. Ο Λούκιος πολύ θα χαρή που θα τον ξαναδῆ.

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ (ενώ σηκώνεται να χαιρετίσει και να φύγει). Λοιπόν, αντίο, καλή μου Συγία! Ίσως έρθω αύριο.

ΣΥΓΑΒΙΑ. Μείνετε λίγο ακόμα! Η άδερφή μου θα ήλθε να σας δῆ.

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Άνάγκη να πηγαίνω. Άργισα μάλιστα.

ΣΥΓΑΒΙΑ. Πότε θα έχω το δῶρο που μου τάξατε;

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Ίσως αύριο.

ΣΥΓΑΒΙΑ. Χωρίς το ίσως, χωρίς το ίσως. Σας περιμένω. Άνάγκη να ρχέστε συχνά εδώ, κάθε μέρα. Η παρουσία σας είναι μεγάλο καλό. Μη μ' έγ καταλείψετε. Σε σας έχω τις έλπίδες μου, δά σκαλε. Μη λημονείτε πως μια φοβέρα κρέμεται άκμα στην κεφαλή μου.

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Μη φοβάστε! Ψηλά το μέτωπο!

ΣΥΓΑΒΙΑ (γυρίζοντας προς τη θύρα). Νά, ή Φραντζέσκα.

ΣΚΗΝΗ Β'.

(Έρχεται ή ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ ΔΟΝΗ και προχωρεί στην άδερφή της να την άγκαλιάσει και να τη φιλήσει. Ο ΚΟΣΜΑΣ ΔΑΛΒΟΣ, που την ακολουθά, χαιρετίζει το ΛΟΡΕΝΤΖΟ ΓΑΔΔΗ που είναι έτοιμος να φύγει).

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Κύττα ποιόνε σου φέρνω.

Άπαντηθήκαμε μπροστά στην καγκελλόπορτα. Καλημέρα, δάσκαλε. Φεύγετε τώρα που ήρθα εγώ;

(Χαιρετίζει το γέρο). ΣΥΓΑΒΙΑ (δίνοντας έγκάρδια το χέρι της στο νέο). Καλώς μας ξανάθατε, Δάλο. Σας περιμέναμε. Ο Λούκιος δε βλέπει την ώρα να σας ξαναδῆ.

ΚΟΣΜΑΣ (με φιλόστοργη φροντίδα). Πως είναι τώρα; Σηκώθηκε; Του πέρασε;

ΣΥΓΑΒΙΑ. Είναι σε άναρρωση: λίγο αδύνατος ακόμα· μερα τη μέρα όμως παίρνει δυνάμεις. Η πληγή έκλεισε εντελώς. Θα το ε δῆτε σε λίγο. Έχει ήν έπιτηψη του γιατρού· πάω να του πω πως ήρθατε. Θα είναι μεγάλ' ή χαρά του. Με φωτίστε για σας τόσες φορές ως τώρα, σήμερα. Είναι άνυπόμονος. (Γυρίζει προς το Λορένζο Γάδο). Αύριο, λοιπόν. (Φεύγει με βήμα ζωηρό κ' ελαφρό. Η άδερφή, ο δάσκαλος κι ο φίλος την ακολουθάνε με τα μάτια ως το κατώφλι).

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ (με χαϊδευτικό χαμόγελο). Η καημένη ή Συγία! Θαρρείς, μερικές μέρες τώρα, πως έχει φτερά. Άμα τη βλέπω, σε κάποιες στιγμές, μου φαίνεται πως πάει να τανούζη και να πετάξει κατά την εβγυλί. Και κανείς δεν αξίζει πκ-

σμοῦ τοῦ ἔχλου καὶ μεταμόρφωμά του σὲ λαό. Μόνο μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα γίνεται ἡ ἐργάτης φορέας τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ σοσιαλιστικοῦ ἰδανικοῦ. Τὸ θεριὸ δὲν τὸ θέλομε νάνανιωθεῖ, νάνταριαστεῖ, φέρνοντας τὸ χαμὸ καὶ τὸν ἀφανισμό καὶ τὴν καταστροφή, κατὰ τὴς ἀποκαλυπτικῆς προφητείας τοῦ ἥρωα τοῦ «Γή- ταιου», μὰ νὰ ζυπνήσει μέσα του ἡ ἀνάγκη νὰ- παιτήσῃ μὲρῳση, πολιτισμὸ καὶ λεφτεριά. Κι ἂν τρέξει τὰ δόντια του, κι ἂν ἀγριέψῃ, κι ἂν μουγκρί- σει, κι ἂν κἀμὲ καὶ κατὰ τὸν περσότερο ἀκόμα, νὰ τὸ κἀμὲ ὄχι γιὰ τὸ χαλασμέ, μὰ γιὰ τὸ φῶς, γιὰ τὸ ξανάνωμα, γιὰ τὸν ἀνθρωπισμὸ τοῦ κόσμου. Τῆ νίκη τοῦ ἰδανικοῦ μας θὰ τῆ φέρει μόνο τὸ φῶς- σμα τοῦ ἐργάτη. Σ' αὐτὸ μπορεί νὰ παῖξῃ ἀναμφι- σβήτητα σπουδαῖο μέρος ἡ τέχνη. Ὅπου ἔχει τὴ διάθεση, ὁ μισθὸς τῆς μέγας. Μὰ ἂν θέλει νὰ βο- θήσῃ σοβαρά, ἂς ἔρθῃ μόνο μὲ τὸ φῶς, μὲ τὸ αἰ- σθημα, μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ σοβαρότητα. Τὰ σύμ- βολα καὶ τοὺς μυστικισμοὺς, τὴς αἰσθηματικῆς ἀσά- φειας καὶ διαχύσεις καὶ τὰ παραμύθια ἂς τάξῃσι γιὰ τὴς αἰσθητικῆς ἀνάγκης τῶν ἀσπῶν. Μὲ ἀρκετὰ σκοτάδια γιόμισε τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ ἡ ἀμάθεια ἡ ἡθροσκεία, μὲ ἀρκετὲς ὄνειροφαντασιῶς καὶ πλάνες τοῦ σκότισε τὸ πνεῦμα ἡ ἀσπικὴ ἰδεολογία. Ὁ ἐρ- γάτης καὶ γενικὰ ὁ λαὸς ἔχει ἀνάγκη νὰ νιώσῃ τὴν πραγματικότητα, γι' αὐτὸ ἡ τέχνη, ποὺ δὲν ἔχει τὴν πηγὴ τῆς σ' αὐτῆ, βλάθει τὸν ἀγῶνα ἀντὶς νὰ τὸν βοηθήσει.

Ἔταν φυσικὸ κ' οἱ πρώτοι πνευματικοὶ ἀγωνι- στές, ποὺ θὰ κατέβαιναν μ' ἀγάπη στὸ λαό, νὰ κατεβῶν μὲ ὄλο τὸ βάρος τοῦ ἀσπικοῦ τρόπου αἰ- σθησης τῆς πραγματικότητος. Καὶ γιὰ ὅτι εἶναι φυσικὸ, δὲ μπορεί νάχει κατὰκρίση κανένας. Γι' αὐτὸ κ' ἐγώ, μὲ ὄλες τὴς παραπάνω ἀντιλογίες μου στὸ δράμα τοῦ κ. Ρήγγα Γκόλφης, στὸ βῆθος μόνο χαίρομαι, βλέποντας νέους συγγραφεῖς νὰ κατεβαί- νουν στὸ λαὸ μὲ ἀγάπη. Μὰ πάλι οὔτε μπορῶ, οὔτε θέλω νὰ τὸ κρύψω πὼς θάταν εὐχῆς ἔργο, ἂν ἡ ἐμπνευση τοῦ συγγραφέα τοῦ «Γήταιου» ξανακεν- τρίζονταν ἀπὸ τὸ ἴδιο ἀνθρωπιστικὸ αἰσθημα, νὰ κοίταζε περσότερο τὰ πράγματα ποὺ θέλει νὰ παρα- στήσῃ καὶ νὰ πάσχῃζε σὴνωρα νάλαφρωθεῖ ὅσο μπορεί περσότερο ἀπὸ μυστήρια κ' αἰσθηματικότη- τες. Καὶ θαρρῶ, μ' αὐτὸ ὄχι μόνο ἡ τέχνη του θὰ κέρδιζε, μὰ καὶ θὰ βοηθούσε ἡετικότερα τὴν προπα- γάντα μιᾶς ἰδέας ποὺ τὸν ἐνθουσιάζει, ἐκεῖ ποὺ τῶρα μὲ τὸ «Γήταιου» μπορεί περσότερο νὰ θολω- θεῖ αὐτὴ τόσο στὴς τάξες τῶν προλεταρίων, ὅσο καὶ στὴς τάξες τῶν ἐχτρῶν τους.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ραπάνω τῆς νὰ εὐτυχῆσῃ δὲν εἶν' ἀλήθεια, δά- σκαλε; Τῆ γνωρίζετε σεις.

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Ναι, εἶναι ἀληθινὰ, ὅπως τῆ βλέπουμε τὰδεροφικά σας τὰ μάτιχ. Βγαίνει ἀπ' τὸ μαρτύριό τῆς φτερωμένη. Εἶναι μίσα τῆς σάν ἕνα ἀδιάκοπο φτερούγισμα. Τὸ ἐνοιῶθα πρωτῆτερα, ποὺ ἤμουν κοντὰ τῆς. Ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ εἶν' ἀληθινὰ ἐπάνω τῆς. Δὲν εἶναι ὕψος ὅπου νὰ μὴν μπορῇ νὰ φτάσῃ. Ὁ Λούκιος ἔχει μὲς τὰ χέρια του μιὰ φλό- γινη ζωὴ, μιὰ δύνμη ἀτέλειωτη.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Ἐίχατε μείνει πολὺ μαζὶ του σήμερα;

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Ναι, κάμποσην ὥρα.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Πῶς τὸν βρήκατε;

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ. Ἐγγεῖλο ἀπὸ γλύκα καὶ παρ- λογιασμένο. Θὰ τὸν δῆτε σὲ λίγο, Δάσλο. Ἡ εὐαι- σθησία του εἶναι ἐπικίντυνη. Τὰ πρόσωπα ποὺ τὸν ἀγαποῦν, μποροῦνε νὰ τοῦ κάμουν πολὺ καλὸ καὶ πολὺ κακὸ. Ἐνας λόγος τὸν ταραξεί καὶ τὸν κἀνει ἄνω κάτω. Προσέχετε σὲ κάθε λέξη σας, σεις ποὺ τὸν ἀγαπάτε. Καλὴς ἀντάμωσες. Ἀνάγκη νὰ πη γαίνω. (Χαιρετίζει καὶ τοὺς δύο, γιὰ νὰ φύγῃ).

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Στὸ καλὸ, δάσκαλε. Ἴσως αὔριο σὰς ξαναδῶ ἰδῶ. Ἐλπίζω. Σὰς ἔχει πιάσει

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ
Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 8. — Γιὰ τὴς Ἐπαρχίες Δρ.
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ Δρ. 10.

Γιὰ τὴς ἐπαρχίης δεχόμεσται καὶ τριμηνεῖς (2 Δρ. τὴν τρι- μηνία) συντρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται ἀντομνητῆς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομῆ του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιάσκια (Σύνταγμα, Ὀμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ἰπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Ἰσοχιδ- δρομου (Ἀκαδημία), Βουλῆ, Σταθμὸς Ὑπόγειου Σιδη- ρόδρομου Ὀμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντικρὸν στὴ Βουλῆ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτο- ρεῖα τῶν Ἐφημερίδων.
Στὰ Χανιά (Κρήτη) στὸ Σύλλογο ὁ «Σολωμός».

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Βουλευτικὴ ἀπεργία — Ἄν εἶχαμε Κυβέρ- νηση... — Ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ — Νὰ κου- βώμαστε ἀπὸ τοὺς ὄχτροὺς μας — Βουλε- τῆς καὶ ληστῆς.

ΕἶΧΑΜΕ λοιπὸν καὶ μεῖς τὴν ἀπεργία μας, μιὰ παρῶξην καὶ Ρωμαϊκὴν ὀλωσοδιόλου ἀπεργία, ποὺ λέγεται «Κωλυσιεργία βουλευτικὴ». Καὶ ἡ ἀπεργία πέτυχε, ἀφοῦ ἡ Κυβέρνηση ὑποχώρησε σ' αὐτὴ καὶ κήρυξε «τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς», ποὺ λένε, δηλ. μολόγησε πὼς ἡ Βουλῆ, μὴν ἔχον- τας γιὰ τὴν ὥρα ἄλλη δουλιὰ βιαστικὴ νὰ κάνῃ, κλείνει τὴς πόρτες τῆς καὶ στέλνει τοὺς ἐθνικοὺς πατέρες νὰ βοσκῆδουνε στὴς ἐπαρχίης τους. Κεῖνο ποὺ ἔθελαν οἱ βουλευτῆς νὰ πιτύχουν, τὸ πιτύ- χανε. Καὶ τῶρα κορδώνουνται καὶ καρτεροῦνε μὲ λαχτῆρα νὰ δημοσιευτεῖ τὸ ἄλλο Βασ. διάταγμα ποὺ θὰν τοὺς καλεῖ σ' ἔχταχτη σύνοδο, δηλ. ποὺ θὰν τοὺς μετράει ἀπὸ χίλιες δραχμῆς στὸν καθένα γιὰ βουλευτικὴ ἀποζημίωση.

Γιατὶ γιὰ τὴς χίλιες αὐτῆς ψωροδραχμῆς γινό- τανε ὄλος ὁ καυγᾶς, σ' ἐποχὴ μάλιστα ποὺ οἱ Κου- ριῶτες πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πείνα κι ὄλοι φονά- ζουμε, καὶ οἱ βουλευτῆς μας πρώτοι πρώτοι, πὼς χρειάζεται οἰκονομία καὶ τῆς πεντάρας ἀκόμα γιὰ ν' ἀντικρῶσουμε τὴν καινούρια οἰκονομικὴ κατα- στρόφῃ πῶς ὄλο καὶ μᾶς ζυγώνει.

Ἄχ, μωρὲ, κατὶ ἄλλο χρειαζόντουσαν αὐτοὶ οἱ φαβλατάδες, μὰ ὁ λαὸς κυλιέται ἀκόμα σὲ μιὰ ἀπελ-

πιστικὴ ψοφούση καὶ δὲ βρέθηκε ὡς τὴν ὥρα κε- νος ποὺ θὰν τοῦ δώσει τὴν κλωστὰ καὶ θὰ τὸν τρα- βήξῃ ἀπὸ τὸ ραχάτι του.

ἌΝ εἶχαμε Κυβέρνηση μὲ δόντια, ποὺ νὰ μποροῦσε νὰν τὰ τρίξει, οἱ βουλευτῆς μας δὲ θὰν τὴς χαϊρόντουσαν τὴς χίλιες δραχμῆς. Θέλετε ἔχταχτη Σύνοδο; Δὲν ἔχει. Ἐλάτε μεθαῦριο τὸ χυπόπωρο στὴν ταχτικῆ. Κι ἂ σὰς φέρω σ' ἔχταχτη, τί θὰ κάνετε; Τίποτα. Ἄερα θὰ καθουρντίσετε πάλι, ρουσφέτια θάρπάξετε, κωλυσιεργίης θὰ μοῦ σκαρώνετε Σιχτῆρ λοιπὸν ἀπὸ δῶ.

Μὰ ποῖος νὰ μιλήσῃ ἔτσι; Ὁ κ. Θεοτόκης ἢ ὁ κ. Ράλλης; Δὲ βαριέστε. Αὐτοὶ δὲ συγκινιοῦνται ἀπὸ τὰ τέ- τια, γιὰτὶ καὶ τὰ τέτια τὰ θαρροῦνε «καθιερωμένα κοινο- βουλευτικὰ συνηθία» καὶ τἀνέχονται.

ΠΑΙΡΝΟΥΜΕ ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολη» τῆς παραμῆνης Δευτέρας ἕνα παραγραφῆκι καὶ σὰς τὸ δίνομε δίχως κανένα δικὸ μας σκόλιο. Νὰ το :

«Παρακαλοῦμε τοὺς ἀνταποκριτᾶς μας ἀπὸ τὰς ἐπαρ- χίης ν' ἀκολουθῶσι εἰς τὰ γράμματά τους τὴ ὕψος τῆς «Ἀκρόπολεως». Ἀπτικισμὸς δὲν μᾶς χρειάζεται. Μῆσαι ἀόριστοι, δοικαί, ἀντανυμῆς ἀρχίης καὶ τὰ λοιπὰ νὰ λείπουν. Ἡ «Ἀκρόπολις» ἀνήκει εἰς τὸν λαόν. Καὶ ὁ λαὸς ἔχει τὴ δικὴ του γλῶσσα.

Σ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν γλῶσσαν πρέπει νὰ τοὺς μιλοῦμε οἱ λεγόμενοι γραμματισμένοι.

Τὴν ἄλλην τὴν ἀφίνουμε στὸν Κατῆδᾶκη καὶ τὸν Μι- στριῶτη.

Τὸ καταλάβετε; Ὅσοι δὲν συμμορφωθῶν, μιὰ, δύο, τρεῖς, τέσσαρες φο- ραῖς, θὰ τοὺς βαρεθοῦμε καὶ θὰ τοὺς ἰλλάξουμε.»

ΚΑΠΙΟΣ βουλευτῆς μας, κι ἀπὸ τοὺς τρανοὺς τρανοὺς μάλιστα, βροντοφώνησε σὲ μιὰ ἀπὸ τὴς τελευταῖες συνεδρίης τῆς μακαρίτισσας Βουλῆς τὰκόλουθα σορὰ ἔπη :

— Σὲ στιγμῆ ποὺ ὕψισα ἐθνικὰ συμφέροντα βρίσκουν- ται ἐπὶ τοῦ τάπυτος (στὸ πάταμα, δηλ.), δὲν πρέπει νὰ δείχνουμε καὶ νὰ φωνάζουμε στοὺς ὄχτροὺς μας πὼς δὲν ἔχουμε ναυτικὸ!

Μίτια μου! Σὰ νὰ καρτεροῦσαν οἱ ὄχτροὶ μας νὰ μά- θουν ἀπὸ μᾶς τί ἔχουμε καὶ τί δὲν ἔχουμε!

ἈΠΟ τὰ πρωτάκουστα κι αὐτὸ γιὰ τὸν ἄλλο κόσμο, μ' ἀπὸ τὰ συνειθισμένα γιὰ τὸ Ρωμῆκίκο. Οἱ βουλευτῆς τῆς Καλαμπάκας δηλώσανε ὀρθὰ κορτὰ στὸν κ. Θεοτόκη :

— Ἄ στείλεις τὸν ἀξιωματικὸν Βλαχονιάνην στὴν ἐπαρ- χία μας νὰ καταδιώξῃ τοὺς ληστῆς, ἐμεῖς φεύγουμε ἀπὸ τὸ κόμμα σου!

Καὶ ξέρετε γιατί; Ὁ Βλαχογιάνης (καθὼς μᾶς τὸ φα- νέρωσε ἡ «Ἀκρόπολις») ἔχει τὴν κακίαν συνηθία νὰ μὴ κυνηγᾷ μοναχὰ τοὺς ληστῆς, μὰ καὶ κείνους ποὺ προστα-

φρίκη γιὰ τὴς δικὴς μου σκάλες! (Συνοδεύει τὸ γέρο ἔως τὴ θύρα) ἔπειτα γυρίζει πρὸς τὸ φίλο). Τί φωτιὰ νοῦ καὶ καλωσύνης τ' αὐτὸ τὸ γέρο! Ἄμα μπαίνει στὸ δωμάτιο, θαρρεῖς κα φέρνει παρηγοριά γιὰ ὄλους. Ὅποιος εἶναι λυπημένος ἀνασπίνει κι ὅποιος εἶναι χαρούμενος ζωτρεῖται.

ΚΟΣΜΑΣ. Εἶναι ἐμφυχωτῆς αὐτὸς; ἀνήκει στὴν εὐγενικώτερη φυλὴ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ ἔργο του εἶναι ἕνας ἀδιάκοπος ὑπερυψωμὸς τῆς ζωῆς; εἶναι ἡ ἀδιάκοπη προσπάθεια νὰ μεταδώσῃ μιὰ σπῆθα, τόσο στὰγάματά του ὅσο καὶ στὰ πλά- σματα ποὺ ἀνταμώνει στὸ δρόμο του. Ὁ Λορέντζος ὁ Γάδδης μοῦ φαίνεται ἄξιος γιὰ δόξα πολὺ ψη- λότερη ἀπὸ κείνη ποὺ τοῦ παραχωροῦν οἱ σύχρονοὶ του.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Ἀλήθεια, ἀλήθεια. Νὰ ξέρατε τί δύναμη καὶ τί ἀδρότητα ψυχῆς μᾶς ἰδεῖτε σ' ἡ κείνο τὸ φοβερὸ δυστύχημα! Ὅταν ἔγινε αὐτὸ, δὲν εἶταν ἰδῶ ἡ ἀδερφή μου; εἶτανε στῆς μητέρας μας, στὴν Πίτσα, μὲ τὴ Μπεάτα. Ἐγινε τὸ δυσ- τύχημα στὸ ἔργαστήρι, ἐκεῖ, πάνω στὸ Μουνιόνε, κατὰ τὸ βράδυ-βράδυ. Μοναχὰ ὁ φύλακς ἄκουσε τὴν πισιολιά. Κι ἄμα ἀνακάλυψε τὴν ἀλήθεια, κατὶ τοῦ εἶπε μέσα του νὰ τρίξῃ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸ

Λορέντζο τὸ Γάδδη πρὶν ἀπὸ κάθε ἄλλον. Μέσα στὴν ἀγωνία καὶ στὴ φρίκη ἐκείνης τῆς χειμωνιά- τικῆς βραδυᾶς, μῆσα στὴν ἀντᾶρα καὶ τὴν ἀβε- βαιότητα, αὐτὸς μοναχὰ δὲν ἔχασε ποτὲ τὸ θάρρος του, οὔτε στιγμῆ δὲ δειλίαιε ποτέ. Κρατοῦσε πάντα μιὰ παράξενη πνευματικὴ δικύγεια ποὺ μᾶς ὑπό- ταζε ἔλους μας. Αὐτὸς μοναχὰ πρόσταζε, κι ὄλοι μας ὑπακούαμε. Αὐτὸς θέλησε νὰ μεταφερθῇ ὁ Λού- κιος ἰδῶ στὸ σπῆτι, ἐτοιμοθάνατος. Οἱ γιατροὶ τὸν εἶχανε ἀπολπίσει. Αὐτὸς μοναχὰ ἔλεγε καὶ ἐκνά- λεγε μὲ πεισμμωμένη πίστη: «Ὅχι, δὲ θὰ πεθάνῃ, δὲ θὰ πεθάνῃ, δὲν μπορεί νὰ πεθάνῃ.» Ἐγὼ τὸν πίστεψα. Ἄ! τί ἥρωικὴ νύχτα, Δάσλο! Κ' ὀ- στερα, ὁ ἐρχομὸς τῆς Σουλίας, ἡ εἰδηση ποὺ μόνος τῆς τὴν εἶπε, ἡ προσταγὴ ποὺ τῆς ἰδῶσε νὰ μὴν μπῆ στὴν κάμαρα, ὅπου μιὰ πνοὴ μποροῦσε νὰ σβῆση ἐκεῖνο τὸ τρεμόφεργο τῆς ζωῆς κ' ἡ καρτε- ρία αὐτῆς, ἡ ἀπίστευτη ἀντηγῆ τῆς στὴν ἀγρυ- νία καὶ στὴν κακοπέρατη ἀλάκαιρας ἰδομομάδες, ἡ περήφανη καὶ σιωπηλὴ ἔννοια τῆς καὶ προσοχῆ, σάν ἐφύλαγε τὸ κατώφλι γιὰ νὰ μωδιση τὸ χάρο νὰ περάσῃ...

(Ἀκολουθεῖ)

